

Sirkka Heinonen, Sofi Kurki, Leena-Maija Laurén ja
Juho Ruotsalainen

ELÄMYKSELLISEEN YHTEISÖLLISYYTEEN

Elävä esikaupunki -hankkeen tulevaisuus-
klinikka "Perspective" 27.10.2011

TUTUeJULKAISUJA 12/2011

Sirkka Heinonen, FT, dosentti, professori
sirkka.heinonen(a)utu.fi

Sofi Kurki, FM, projektitutkija
sofi.kurki(a)utu.fi

Leena-Maija Laurén, KTM, kehityspäällikkö
leena-maija.lauren(a)utu.fi

Juho Ruotsalainen, YTM, projektitutkija
juho.ruotsalainen(a)utu.fi

Research Group of Future of Media and Communications (FMC)
<https://sites.google.com/site/futuremediac/>

Copyright © 2011 Kirjoittajat & Tulevaisuuden tutkimuskeskus & Turun yliopisto
Kannen kuva © Sirkka Heinonen

ISBN 978-952-249-130-5

ISSN 1797-132

Tulevaisuuden tutkimuskeskus
Turun yliopisto
ElectroCity, Tykistökatu 4 B, 20520 TURKU
Postiosoite 20014 TURUN YLIOPISTO
Korkeavuorenkatu 25 A 2, 00130 HELSINKI
Pinninkatu 47, 33100 TAMPERE
Puh. (02) 333 9530
Faksi (02) 333 8686
ffrc.utu.fi
tutu-info@utu.fi, etunimi.sukunimi@utu.fi

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE.....	4
TIIVISTELMÄ.....	5
ABSTRACT	6
1. JOHDANTO	7
2. ESIKAUPUNGIT OSANA YHTEISKUNTIEN KEHITYSTÄ.....	9
3. TULEVAISUUSKLINIKAN KULKU.....	15
4. TIIVISTELMÄ TYÖSKENTELYN TULOKSISTA.....	17
5. TULOKSET: TULEVAISUUSPYÖRÄT JA PESTEC-TULEVAISUUSTAULUKOT	19
6. YHTEENVETOA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ.....	39
LÄHTEET	41
LIITE 1. Kutsu ja ohjelma.....	43
LIITE 2. Osallistujat	44
LIITE 3. Esikaupunkien tulevaisuuteen vaikuttavia keskeisiä megatrendejä	45
LIITE 4. Heikkoja signaaleja	46
LIITE 5. Ennakkotehtäviin lähetetyt vastaukset	49
LIITE 6. Tulevaisuuden strategisesta ennakoinnista	54

ESIPUHE

Tekesin Tila-ohjelmaan kuuluva Elävä esikaupunki (ELOISA) -hanke tutkii esikaupunkien elinkaarikestävyyttä ja monikäyttöisyyttä. Hankkeessa pyritään löytämään keinoja lisätä esikaupunkien elinvoimaisuutta ja tilallista pääomaa.

Kolmivuotisessa hankkeessa järjestetään joka vuosi Tulevaisuusklänikka-työpaja, josta vastaa Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskus. Tulevaisuusklänikoissa tarkastellaan esikaupunkien muutosta, uusia käyttötapoja ja uusia toimijoita. Lisäksi niissä saatetaan eri toimijoita vuoropuheluun keskenään. Tulevaisuusklänikoissa käytetään useita, osallistavia ja yhteisluovuuteen perustuvia tulevaisuudentutkimuksen metodeja. Tulevaisuuden tutkimuskeskuksesta projektin tulevaisuusosion toteuttavat hankkeen vastuuhenkilö professori Sirkka Heinonen, projektitutkija Sofi Kurki, projektitutkija Juho Ruotsalainen ja kehityspäällikkö Leena-Maija Laurén.

27.10.2011 järjestettiin hankkeen ensimmäinen Tulevaisuusklänikka Helsingin kaupungin Burtzsalissa. Siinä tutkittiin esikaupunkien elinvoimaisuuden historiaa ja uusia suuntia. Tilaisuudessa syntyi runsaasti uusia ideoita ja skenaarioaihioita. Kiitokset kaikille Tulevaisuusklänikan työskentelyyn ja toteutukseen osallistuneille.

Tulevaisuusklänikoiden työskentelyn tulokset ovat kaikkien aiheesta kiinnostuneiden toimijoiden hyödynnettävänä.

Jukka Huikari

Teknologia-asiantuntija

TILA-ohjelma, Tekes

Sirkka Heinonen

Professori

Tulevaisuuden tutkimuskeskus

TIIVISTELMÄ

Sirkka Heinonen, Sofi Kurki, Leena-Maija Laurén ja Juho Ruotsalainen (2011) Elämykselliseen yhteisöllisyyteen. Elävä esikaupunki -hankkeen Tulevaisuusklänikka "Perspective" 27.10.2011. TUTUe-julkaisuja 12/2011. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto. ISBN 978-952-249-130-5.

Avainsanat: esikaupunki, kaupunkisuunnittelu, ennakointimetodit, tulevaisuusikkuna, tulevaisuusklänikka, heikot signaalit.

Tässä raportissa esitellään Tekesin Tila-ohjelmaan kuuluvan ja Aalto-yliopiston Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen koordinoiman Elävä esikaupunki -hankkeen (ELOISA) ensimmäisen Tulevaisuusklänikan tulokset.

Elävä esikaupunki -hankkeen Tulevaisuushaasteet-osion toteuttaa Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskus kolmen Tulevaisuusklänikan muodossa vuosina 2011–2013. Ensimmäisessä Tulevaisuusklänikassa tutkittiin kolmessa ryhmässä sitä, millaisia ovat tulevaisuuden elinvoimaiset esikaupungit. Kukin ryhmä valitsi työstettäväkseen jonkin tulevaisuuden esikaupunkeihin mahdollisesti vaikuttavan heikkojen signaalien yhdistelmän. Näiden pohjalta kukin ryhmä kehitti ideoita Tulevaisuuspyörään, jonka pohjalta ryhmä rakensi skenaarioaihion PESTEC-taulukkoon. Tarkastelu ulotettiin vuoteen 2030.

Ryhmien tuottamien tulevaisuuspyörien ja niiden pohjalta muotoiltujen skenaariohahmotelmien nimet ovat: 1) Nokkela niukkuus ja vapaaehtoinen vaatimattomuus sekä Laatusa määrän sijaan, 2) Niukahiilinen (paikallinen) hyvinvointi sekä Impivaara 2.0 ja 3) Ihminen syrjässä? sekä My City vs. Pieleen meni.

Ryhmien työskentelyn tuloksena syntyneet tulevaisuusaihiot olivat lähellä toisiaan ja rakentuivat paljolti samoille keskeisille teemoille. Ryhmien tuotosten perusteella tulevaisuuden esikaupunkien elinvoimaisuus rakentuu etenkin yksilölähtöiselle uusyhteisöllisyydelle, paikallisuudelle, elämykselliselle ja merkitykselliselle ympäristölle, paikallisdemokratialle ja asukkaiden tiiviille osallistamiselle, tee-se-itse-kulttuurille sekä toimintojen ja alueiden (työ – vapaa aika, rahatalous – vaihtotalous, julkinen tila – yksityinen tila jne.) yhdistämiselle.

ABSTRACT

Sirkka Heinonen, Sofi Kurki, Leena-Maija Laurén ja Juho Ruotsalainen (2011) The Experience Communities. The Futures Clinique "Perspective" 27.10.2011 for the project "Resilient Suburb". FFRC-eBooks 12/2011. Finland Futures Research Centre, University of Turku. ISBN 978-952-249-130-5. (in Finnish)

Key words: suburbs, urban planning, foresight methods, Futures Window, Futures Clinique, weak signals.

This report presents the results of the first Futures Clinique of the research project Elävä esikaupunki (Resilient Suburb). The project is part of Tekes's (the Finnish Funding Agency for Technology and Innovation) Tila program and it is coordinated by the Centre for Urban and Regional Studies of Aalto University.

The part "Future Challenges" of the project is conducted by Finland Futures Research Centre of Turku University in the form of three Futures Cliniques in 2011–2013. In the first Futures Clinique three groups studied what the vital suburbs of the future would be like. Each group chose a combination of weak signals possibly affecting the suburbs of the future. Based on the weak signals each group generated ideas on the Futures Wheel and finally built a scenario sketch on the PESTEC table. The examination was reached to the year 2030.

The groups named their Futures Wheels and Scenario sketches based on them as follows: 1) "Smart Scarcity and Voluntary Modesty" and "Quality Instead of Quantity", 2) Low-Carbon (Local) Wellbeing" and "Backwater 2.0" and 3) "The Excluded?" and "My City vs. City Bites the Dust".

The vistas to the future suburbs produced by the groups resemble each other and are mostly based on the same basic emerging themes. According to the outcomes of the group workings the vitality of the future suburb builds especially on individualistic neo-communality, locality and local identities, experiential and meaningful environment, local democracy and peer-to-peer approaches, do-it-yourself culture, and merging of different functions and fields (work & leisure, monetary economy & exchange economy, public spaces & private spaces etc.).

1. JOHDANTO

Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskus järjesti 27.10.2010 Tekesin Tila-ohjelman Elävä esikaupunki (ELOISA) -hankkeen ensimmäisen Tulevaisuusklinikan Helsingin kaupungin Burtz-salissa. Klinikkan teemana oli *“Perspective”*, ja siinä keskityttiin tarkastelemaan esikaupunkien elinvoimaisuuden kriteereitä tulevaisuudessa sekä elinvoimaisuuden elementtien historiallista muutosta. Klinikassa tarkasteltiin esikaupunkien tulevaisuutta erityisesti megatrendien ja heikkojen signaalien kautta; kahdessa seuraavassa Tulevaisuuslinikassa keskitytään heikoista signaaleista muodostuviin trendeihin ja mustiin joutseiniin. Tässä raportissa esitellään ensimmäisen Tulevaisuusklinikan kulku ja saadut tulokset. Tuloksia hyödynnetään ja työstetään eteenpäin hankkeen kahdessa seuraavassa Tulevaisuuslinikassa.

Tulevaisuuslinikka on Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen kehittämä osallistava työskentelymenetelmä, jossa yhdistetään tulevaisuusverstastyöskentelyä sekä virtuaalisen ja digitaalisen tilan elementtejä luovaan ennakointiin (ks. Heinonen & Ruotsalainen 2011b). Tulevaisuuslinikkaprosessin kehittämisessä on hyödynnetty Stanfordin yliopistossa käytettyä innovaatioprosessirakennetta. Tässä hankkeessa sovelletussa Tulevaisuuslinikkaprosessissa on kolme vaihetta: *Perspective, Opportunity ja Solution*. Kullakin vaiheella on omat erityiset tavoitteensa ja metodinsa, mutta jokainen rakentuu Tulevaisuuslinikka-konseptin ympärille. ELOISA-hankkeessa järjestetään yksi Tulevaisuuslinikka vuodessa (2011–2013). Kolmivuotisen linikkaprosessin tuotoksena syntyy kontrastoivia skenaarioita esikaupunkien tulevaisuudesta.

Tulevaisuuslinikkaprosessin ensimmäisessä vaiheessa hahmoteltiin pitkän tähtäimen, menneisyydestä tulevaisuuteen ulottuvia näkymiä esikaupunkien elinvoimaisuuteen. Tarkastelemalla menneisyyttä ja nykyisyyttä voidaan ennakoida elinvoimaisuuden ominaisuuksien jatkuvuuksia ja muutoksia. Tulevaisuuslinikan osallistujia haastettiin pohtimaan seuraavia kysymyksiä, joita tarkasteltiin myös Tulevaisuuslinikan tausta-aineistossa (ks. luku 2, teksti lähetettiin etukäteen osallistujille).

- Millainen on esikaupunkien elinvoimaisuuden historiallinen ja nykyinen yhteiskunnallinen viitekehys?
- Mitä sellaisia teemoja on nousemassa esiin, jotka voivat avata mahdollisuuksia esikaupunkien elinvoimaisuuden kehittämiseen ja uudelleen määrittelyyn?
- Mitä esikaupunkien elinvoimaisuuteen mahdollisesti vaikuttavia väestöllisiä muutoksia on tapahtumassa?

Elinvoimaisuuden kriteerien historiaa ja tulevaisuutta valotettiin Tulevaisuuslinikassa Elinvoimaisuuden kukalla, johon oli kerätty keskeisiä, aiemman tutkimustradition pohjalta elinvoimaisiin esikaupunkeihin liitettviä ominaisuuksia (Kuva 1). Tulevaisuuslinikan aikana osallistujat saivat täydentää Elinvoimaisuuden kukkaa (Context Map¹) lisäämällä siihen terälehtiä, joihin oli kirjoitettu jokin tulevai-

1 Context Map on osa Stanfordin yliopiston ennakointityöpajakonseptia (Carleton 2009). Sillä jäsennetään hahmotettavan ilmiön kontekstia ja uusia keskustelunavauksia.

suudessa mahdollisesti vahvistuva elinvoimaisuuden elementti. Alla olevassa kuvassa lisätyt terälehdet erottuvat Tulevaisuusklinikan ryhmien värien (sininen, punainen, keltainen) perusteella.

Kuva 1. Elinvoimaisuuden kukka kuvaa esikaupunkien elinvoimaisuuden keskeisiä elementtejä, joihin ryhmät lisäsivät omat näkemyksensä (siniset, punaiset ja keltaiset terälehdet).

Osallistujille oli lähetetty ennen Tulevaisuusklinikkaa orientoivaa materiaalia (luku 2) sekä ennakotehtävänä kysymyksiä elinvoimaisten esikaupunkien tulevaisuudesta ja elinvoimaisuuteen vaikuttavista yleisistä kehityskuluista. Kysymykset muotoiltiin edellä esitettyjen, tulevaisuusklippaprosessin ensimmäistä vaihetta kuvaavien kysymysten pohjalta. Osallistujien vastaukset ennakotehtävään löytyvät liitteestä 5.

Varsinainen Tulevaisuusklinikan ennakoitintyö tehtiin kolmessa ryhmässä, joissa osallistujat äänestivät työstettäväksi yhden heikon signaalin (merkki orastavasta ja mahdollisesti vahvistuvasta ilmiöstä) tai korkeintaan kolmen heikon signaalin yhdistelmän (ks. luku 3).

Kahdessa seuraavassa Tulevaisuusklippaklinikassa jatketaan esikaupunkien tulevaisuuksien luotausta trendien ja heikkojen signaalien klusteroinnin pohjalta sekä otetaan mukaan mustien joutsenten tarkastelu.

Tuloksia hyödynnetään ja työstetään eteenpäin. Kunkin Tulevaisuusklinikan tulokset on tarkoitettu hyödynnettäväksi mahdollisuuksien mukaan myös muissa Elävä esikaupunki -projektin osahankkeissa.

2. ESIKAUPUNGIT OSANA YHTEISKUNTIEN KEHITYSTÄ

Yhteiskunnat muuntuvat vaiheittain: metsästäjä-keräilijäyhteiskunnasta siirryttiin maatalousyhteiskuntaan, josta siirryttiin teollisuusyhteiskuntaan ja siitä edelleen jälkiteolliseen tietoyhteiskuntaan. Seuraava yhteiskuntakehityksen vaihe voi olla ”jälkitiedollinen” merkitys yhteiskunta (ks. esim. Tuomi 2006; Jensen 1999; Noro 1995).

Teollista yhteiskuntaa määritteleviä keskeisiä ominaisuuksia olivat massatuotanto, byrokratia, rationalismin ihanne sekä eriytynyt työnjako, mutta varsin yhtenäinen kulttuuri. Tietoyhteiskunnassa tuotanto eriytyi ja yksilöllistyi, ja yhteiskunnat panostivat innovaatioihin tähtäävään instrumentalistiseen luovuuteen. Yhteiskunnat ”joustavoituivat” informaatio- ja kommunikaatioteknologioiden kehittyessä: elämäntavat eriytyivät, talouden ja työelämän muutokset nopeutuivat, ammattien raja-aidat alkoivat hälventyä ja kansallisvaltioiden rajat huokoistua. Vallitseva eetos oli edelleen varsin rationalistinen. Luovuutta käytettiin etenkin teollisten prosessien tehostamiseen, mutta immateriaalinen sisällön- ja kulttuurintuotanto sekä ihmisten halu itseilmaisuuksiin ja elämykselliseen elämään alkoivat myös voimistua.

Merkitys yhteiskunnassa kulttuuriset merkitykset ja symbolit nousevat raaka-aineiden, halvan energian ja tiedon sijaan tai ohella keskeiseen asemaan. Tuotanto muuttuu yhä eriytyneemmäksi ja yksilöllisemmäksi. Siinä korostuvat aineettomat kulttuurituotteet ja sisältöpalvelut. Ihmiset pyrkivät merkityksellisiin kokemuksiin, ihmissuhteisiin ja elämyksiin. Luovuus ymmärretään kokonaisvaltaiseksi, yleiseksi inhimilliseksi kyvyksi luoda ja ilmaista omaa persoonaa ja ihmisyyttä. Itseilmaisullisuutta odotetaan ja vaaditaan yhä enemmän niin vapaa-ajalla kuin työelämässä. Eri sektoreiden, elämäntilanteiden ja kenttien väliset rajat hämärtyvät edelleen, ja esimerkiksi kuluttajat osallistuvat yhä aktiivisemmin tuotantoon. Vallitseva eetos on protestanttis-rationalistisen sijaan romanttis-hedonistinen, yksilöiden subjektiivista kokemusmaailmaa korostava (Rifkin 2002; Pine & Gilmore 1999; Noro 1995; Campbell 1997).

Yksilölähtöinen uusyhteisöllisyys ja alhaalta ylös -toimintatavat ovat elimellinen osa merkitys yhteiskuntaa. Yhä yksilöllisempiä henkisiä tarpeita ja mieltymyksiä ei voi tyydyttää ihmisiä kuulematta ja ottamatta heitä mukaan toimintaan. Toisaalta ihmiset eivät voi rakentaa yksilöllisesti merkityksellistä elämää ilman yhteisöjä ja vireää sosiaalisuutta.

Jos luovuus oli tietoyhteiskunnan taikasana, merkitys yhteiskunnassa se on vuorovaikutus. Tämän vuoksi teknologiana päätöksenteossa, tuotannossa, kulutuksessa ja vapaa-ajan vietossa korostuu ubiikki, kaikkialla läsnä oleva Internet (ks. Heinonen, Nurmi, Saarimaa, Vähätalo 2010). Sosiaalisen median henki leviää kaikkialle, ja jakamisen eetos muodostuu normiksi.

Ihmisten yhteisöllisestä toiminnasta syntyvä kaupunkitilan avoimuus, jatkuva muuntuvuus ja uudelleenmäärittely voivat nostaa ”katvealueet”, kuten esikaupungit esiin uusilla tavoilla. Keskustat ovat rakennettuja, ”valmiita” ja kontrolloituja ympäristöjä; esikaupungit jättävät enemmän tilaa asukkaiden omalle toiminnalle ja ympäristön luonnille. Ehkä esikaupunkien menestyksen, erottautumisvoiman ja elinvoimaisuuden salaisuus voisi olla juuri ihmisten omassa ja yhdessä tekemisessä, sosiaalisissa suhteissa. Yksilöiden ja yhteisöjen aktiivisuus auttaisi täyttämään ”välitilaan” jäävien kaupunkialueiden ekologisen lokeron merkityksellisellä, uudenlaisella sisällöllä ja toiminnalla. Avoimet yhteisöt osallistui-

sivat aktiivisesti tilan luomiseen ja muokkaisivat ympäristöä itselleen mieluisaksi. Kehittyvät sosiaaliset teknologiat ja sovellukset auttaisivat yhteisöjen muodostamisessa, suhteiden luomisessa, tapahtumien koordinoinnissa, asukkaiden osallistamisessa ja outsider-paikkojen kartalle piirtämisessä.

Merkitys yhteiskunnan suunnittelulle ja arkkitehtuurille luonteen omaista olisi luopua tutuista ja turvallisista asiantuntijaopeista ja ottaa kansalaisyhteiskunnan toimijat mukaan suunnitteluun. Rakennettu ympäristö voisi olla tunteisiin ja esteettisiin kokemuksiin enemmän kuin järkeen ja käytännön tarpeisiin vetoavaa. Ympäristö olisi alati muokattavaa ja käyttötarkoituksiltaan joustavaa. Asukkaat olisivat runsaissa ja laadukkaissa julkisissa tiloissa – myös virtuaalisissa – tiiviisti tekemisissä keskenään ja loisivat vapaassa keskustelussa ja vuorovaikutuksessa alati yhteistä todellisuutta, uusia näkökulmia ja yhteyksiä. Näin tulevaisuuden esikaupungit voisivat toteuttaa Richard Sennettin ajatusta ihanteellisesta kaupunkien julkisesta tilasta, jossa *tuntemattomat* voisivat helposti ja mutkattomasti olla tekemisissä toistensa kanssa (Ilmonen 2010). Näin uudenlaiset julkiset tilat rikastuttaisivat sosiaalista kanssakäymistä myös edistämällä kaupungeille ominaisia satunnaisia kohtaamisia (serendipity).

Jos kaupunkitilassa halutaan korvata mekaanisuus orgaanisuudella, asettaa "tunne" "järjen" sijaan, persoonalliset suhteet ja lähiyhteisöt ja -demokratia persoonattomien massojen ja byrokratian sijaan ja eri alueiden ja toimintojen sulautuminen eriytymisen sijaan, esikaupungit alkavat muistuttaa *esiteollisia* kaupunkeja. Yhdyskuntasuunnittelun historiassa rationaalinen suunnittelu ja toisaalta "luonnollinen", orgaaninen kehitys ovat painottuneet eri tavoin eri aikakausina, ja niiden toivottavuudesta on tehty erilaisia tulkintoja. Jos esikaupungeista halutaan tehdä etujoukko kaupungin palauttamiseksi ihmisille, niiden ideoinnissa olisikin nykyisyyden ja tulevaisuuden pohdinnan ohella hedelmällistä tarkastella unohdettua menneisyyttä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita paluuta menneeseen *per se*, vaan uudelleen ajateltujen menneisyyden perspektiivien harkittuna hyödyntämisenä uudessa yhteiskuntavaiheessa.

2.1. Esikaupunkikäsitteen evoluutio

Kaupunkien historiaa hahmoteltaessa havaitaan, että kehitys on aina jossain määrin mukaillut yhteiskuntavaiheiden kehitystä. Esimerkiksi esikaupunkikäsite on historiallisesti viitannut alueisiin varsinaisen kaupungin rajojen ulkopuolella. Nämä alueet syntyivät seurauksena siitä, että kaupunkien portit suljettiin yöksi, ja myöhästyneiden täytyi löytää itselleen majapaikka rajalta. Myöhäiskeskiajalta lähtien Euroopassa kaupunkien verotuskäytännöt yhdessä majatalotoiminnan kanssa loivat esikaupunkeihin markkinat kaikenlaisille laittomuuksille, kuten uhkapelille ja prostituutiolle. (Rykwert 2000, 161)

Kun keskiaikaiset kaupungit kasvoivat aikaisempien rajojensa yli, uudet rajat sulki sisään esikaupungit, joista oli tullut isoja ja tärkeitä alueita kaupungin ympärille. Esikaupunki on ollut aina riippuvainen kaupungista. Vaikka sille kehittyisi oma hallinto, se ei koskaan ole talouden tai vallan keskus. Koska alun perinkään esikaupunkien ei ajateltu olevan maatalouden tai teollisuuden tuotantopaikkoja, esikaupunkien kukoistuksen nousuun ovat vaikuttaneet eniten uusien liikennevälineiden, kuten raide liikenteen, kehittyminen ja tieyhteyksien paraneminen. Kun kaupungit 1700-luvun lopulta lähtien muuttuivat yhä ylikansoitettummiksi ja saastuneemmiksi, ja samaan aikaan tiet ja kulkuvälineet jatkuvasti kehittyivät, alkoi kehitys, jossa ihmiset pyrkivät muuttamaan esikaupunkeihin puhtaasti ilman ja maaseutumaisen elämäntavan houkuttelemista.

Esikaupunkikehityksen johdosta 1800-luvulta lähtien kaupunkien asumistiiviys on laskenut. Huolimatta monien kaupunkisuunnittelijoiden pyrkimyksistä tehdä esikaupungeista erilaisia tuloluokkia edustavien ihmisten jakamia alueita, kehitys kulki kuitenkin kohti eriytyneitä asuntoalueita. Varallisuuden karttuessa väestö on pyrkinyt siirtymään esikaupunkeihin. Esimerkiksi Ranskassa Faubourg Saint-Germainista tuli 1700-luvulla alue, joka suurine kartanoineen edusti aristokratian elämäntyyliä kontrastina nousseelle uusrikkaiden luokalle. Toisaalta kaupunkien ulkopuolella on ollut myös esimerkiksi tehtaiden ja muiden tuotantolaitosten ympärille syntyneitä edullisempia asuinalueita, joihin tyväestö siirtyi kaupungeista. Työläisten asuttamat esikaupunkialueet olivat usein huonokuntoisia ja ankeita, ja niissä itse tehdas toimi samassa asemassa kuin kaupunkikeskusta keskiluokkaisemmille esikaupungeille: se tarjosi työpaikan ja (vähäiset) palvelut.

Kehitys järkytti useita yhdyskuntasuunnittelijoita, jotka kehittivät erilaisia ehdotuksia tilanteen ratkaisemiseksi. Eräs tällainen oli esimerkiksi Soria y Mata's *ciudad lineal* -konsepti, joka sai jonkin verran seuraajia. Vaikutusvaltaisoin oli kuitenkin englantilaisen Ebenezer Howardin (1902) puutarhakaupunki-idea, joka poikkesi ratkaisevasti aikaisemmista kaupunkisuunnittelun uudistusajatuksista.

Muista nk. sosiaaliutopisteista, joiden kulta-aikaa 1800-luvun teollisuuskaupunkien aika oli, poiketen Howardin puutarhakaupunki oli käytäntöön sovellettu malli kaupungista, jota ympäröi vihervyöhyke, ja jonka keskeisiä elementtejä ovat puistot ja puutarhat huolimatta siitä, että itse kaupungin ydin on hyvin tiiviisti rakennettu. Malli esiteltiin ensimmäistä kertaa teoksessa *To-morrow: A Peaceful Path to Real Reform*, jonka nimi viittaa tavoitteeseen luoda sosiaalisesti oikeudenmukainen kaupunki. Paremmiin tunnetuksi teos tuli kuitenkin neutraalimmalla nimellä *Garden Cities of Tomorrow* (1902). Howardin puutarhakaupunki sijoittuu suuren kaupungin ulkopuolelle, mutta siten, että sen etäisyys on kohtuullinen ja liikenneyhteydet ovat toimivat. Toisiinsa nopein liikenneyhteyksin kytkeytyvien puutarhakaupunkien verkosto muodostaa suurkaupunkimaisen kokonaisuuden.

Howardin tavoitteena oli sisällyttää puutarhakaupunkiin sekä kaupunkielämän parhaat puolet (sosiaalisesti ja virikkeellisesti aktiivinen elämä, monipuoliset palvelut ja työskentelymahdollisuudet) että maaseudun edut (kaunis ja puhdas luonnonympäristö sekä yhteisöllisyys). Howard, ehkä koska ei itse ollut arkkitehti, ei kiinnittänyt kovin suurta huomiota sille, miten puutarhakaupunki tulisi suunnitella (vaikka liittikin malliinsa myöhemmin kuuluisaksi tulleen ympyrämallin). Hän piti tärkeänä että kunkin paikan luonnonympäristö määrittäisi rakentamista. Tärkeämpiä Howardille olivat muut yhdyskunnan rakentamista määrittävät periaatteet:

- maa-alue pitäisi olla julkisen hallinnon alla niin, että vältettäisiin taloudelliset arvioinnit, ja jotta maan arvon noususta saatu hyöty voitaisiin sijoittaa puutarhakaupungin kehittämiseen.
- kaupungin ympärillä tuli olla maatalousvyöhyke ruuan tuotantoa varten
- puutarhakaupunkiin voitaisiin sijoittaa maksimissaan 30 000 asukasta (ajatuksena oli, että kohtuullinen asukasmäärä edistää yhteisöllisen elämäntavan muotoutumista)
- kaupungin keskustassa tuli olla myös julkisia palveluita (puistoja, kulttuuripaikkoja jne.)

1900-luvulla Howardin ideat ovat heijastelleet monissa yhdyskuntasuunnittelun teorioissa. Jopa Le Corbusier, eräs modernin yhdyskuntasuunnittelun tunnetuimmista edustajista, piti kaupungejaan eräänlaisina puutarhakaupunkeina, vaikka hän kuvailikin niitä "tehokkaiksi", "keinotekoisiksi" ja "vertikaalisiksi puutarhakaupungeiksi". Le Corbusierin vertikaalisissa puutarhakaupungeissa rakentaminen

keskittyi tiiviisiin ja suurimittakaavaisiin komplekseihin, jolloin ympäröivä luonto voitaisiin säilyttää virkistysalueena. Vaikka luontoa toisaalta ihannoitiin raittiin ilman, puhtaan veden, valon ja urheiluharrastuksiin sopivien viheralueiden tarjoajana, epärationaalisten muotojensa vuoksi luonto oli toisaalta uhka ihmisen rationaalisuudelle, ja kaupunkia voitiinkin lähestyä Le Corbusierin sanoin ”ihmisen sotatoimina luontoa vastaan”. (Mattila 2006, 143–144; Le Corbusier 1964/1933)

2.2. Ajatuksia esikaupunkien tulevaisuudesta

Esikaupunkien tulevaisuuden arvioinnissa näkyy kaksi keskenään kilpailevaa koulukuntaa, jotka tosin monessa kohtaa perustavat arvionsa samoille tekijöille: erilaisten resurssien, joista tärkeimpänä fossiilinen polttoaine, niukentumiselle sekä toisaalta ihmisten elämispreferenssien ennakkoinnille. Etenkin jälkimmäisestä vedettävät johtopäätökset ovat kuitenkin usein suoranaisesti toistensa vastakohtia: toiset näkevät nykyisin käynnissä olevan suuren siirtymän nimenomaan kaupunkien keskustamaisiin oloihin, toisten näkökulmasta kaupungistumisessa on kyse nimenomaan esikaupunkien kukoistuksesta. Johtopäätös monissa tuntuu kuitenkin olevan, että tulevaisuus on vääjäämättä jollain tavalla monikeskuksinen, pienehköjen kaupunkimaisten yhdyskuntien yhdessä muodostama verkosto. Vaikka perustelut ovat ehtineet Ebenezer Howardin päivistä moneen kertaan muuttua, monet yhdyskuntasuunnittelussa keskeiset ajatukset tuntuvat seuraavan edelleen puutarhakaupunkikonseptin viitoittamaa tietä.

Seuraavassa esitellään lyhyesti muutamia näkökulmia yhdyskuntien ja erityisesti esikaupunkien tulevaisuuteen:

James Howard Kunstler (2011) esittää, että tulevaisuudessa tärkein asumiseen vaikuttava tekijä on resurssiniukkuus. Kunstlerin mukaan tulevaisuudessa menestyvät parhaiten pienet ja keskisuuret kaupungit, jotka sijaitsevat hyvien luonnollisten kuljetusväylien, kuten jokien, lähellä. Kunstler esittää, että ihmiset tulevat siirtymään pienimuotoisempiin yhteisöihin, joiden tarvitseman ruokamäärän tuottaminen on mahdollista kaupunkia ympäröivällä maaseudulla ilman massiivisia kuljetuskustannuksia. Suurkaupungit pilvenpiirtäjiineen, mutta myös kaupungista ja yksityisautoilusta riippuvaiset esikaupungit Kunstler näkee taantuvina ilmiöinä, joiden menestys perustui ensisijaisesti halpaan energiaan, ja jotka uusissa olosuhteissa joutuvat väistämättä taantumaan, koska resursseja niiden ylläpitoon ei tulevaisuudessa enää ole.

Christopher B. Leinberger (2008) kiinnittää artikkelissaan yhdysvaltalaiseen ”The Atlantic” -lehteen huomiota suuren asutokuplan puhkeamisen jälkeisiin realiteetteihin yhdysvaltalaisissa esikaupungeissa. Hänen teesinään oli, että samanlainen keskiluokan pako, joka oli johtanut kaupunkien kurjistumiseen ja esikaupunkien nousuun, oli nyt käynnissä toiseen suuntaan. Leinbergerin mukaan muutos johtuu ensisijaisesti muuttuneista asumisen arvoista: kaupungit tarjoavat jännitystä, vapautta ja vaihtelevaa arkea, joka on nyt kulttuurisesti arvostettua ja tavoiteltua. Arvostetuimmat esikaupungit imitoivat kaupunkien kävelykeskustoja, ja ostoskeskusten tilalle on noussut ”elämäntapakeskuksia”, joihin on rakennettu kapeita kauppakujia, joissa käynti pieniin kaappoihin on suoraan jalkakäytävältä ja joissa toimisto- ja asuintilat vuorottelevat kaupallisen tilan kanssa. Elämäntapakeskuksissa parkkitilat ovat maan alla tai kaupunkikortteleiksi maisemoiduissa parkkitaloissa. Sen sijaan ”perinteiset” pelkästään asumistoiminnoille rakentuvat esikaupungit ovat kärsineet dramaattisesta hintojen laskusta, jota on seurannut muut taantuvien alueiden vitsaukset vandalismin rikollisuuteen.

Roger Selbertin (2008) mukaan sen sijaan esikaupungeissa on (ainakin amerikkalaisen) yhteiskunnan tulevaisuus: hän vetoaa tilastoihin esittäessään, että vuodesta 2001 vuoteen 2006 esimerkiksi 90 % kaikesta väestönkasvusta tapahtui esikaupungeissa, ja työpaikkoja syntyi esikaupunkeihin kuusi kertaa enemmän kuin keskuksiin. Hänen mukaansa dystooppisia esikaupunkivisioita realistisempaa on nähdä yhdyskuntien kehittyminen monikeskuksisiksi alueiksi, joissa pääosa liikenteestä (kuten nykyisinkin) tapahtuu eri esikaupunkien välillä. Tulevaisuudessa esikaupunkien kehityksen kannalta olennaista onkin tilojen monikäyttöisyys ja etätömahdollisuuksien lisääminen, liikenneyhteyksien parantaminen ja palvelujen parantaminen niin, että kaikki keskeiset palvelut ovat saatavilla parin kilometrin säteellä asuinpaikasta.

Joel Kotkin (2010) niin ikään näkee esikaupungit tulevaisuuden mahdollisuutena: hän kritisoi joissakin piireissä vallalla olevaa käsitystä siitä, että Aasian megakaupunkien kaltaiset jättimäisen tiiviit yhdyskunnat olisivat malli tulevaisuuden haasteiden ratkaisuun. Hänen arvostelunsa kärki kohdistuu ajatukseen, että tiiviys itsessään loisi taloudellista kasvua. Argumenttinsa tueksi Kotkin nostaa esiin tilastotietoa megakaupunkien väestön suhteellisesta köyhyydestä kun asuinkustannukset otetaan huomioon. Lisäksi hän ottaa esimerkikseen sellaiset hyvin esikaupunkimaiset alueet kuten Piilaakso ja Aasian uudet teknologiakeskukset, jotka tuntuvat vastaansanomattomasti kyseenalaistavan esimerkiksi Richard Floridan teorian siitä, että koko "luova luokka" pitäisi kaupunkimaista asumista toivottavimpana. Hänen ajattelunsa heijastelee sekä howardmaista puutarhakaupunki-ideaa että Selbertin tulkintaa esikaupunkien tulevaisuudesta, kun hän esittää, että eriarvoisuus, saasteet ja rikollisuus saavat ihmiset hylkäämään suurkaupungit ja suuntaamaan mittakaavaltaan hallittavampiin kokonaisuuksiin. Kotkinin mukaan ihanteellista pienten kaupunkien verkostoa toteutetaan käytännössä esimerkiksi Alankomaissa, jossa Amsterdamin ympäristön monien pienten kaupunkien ansiosta alue on erittäin elinvoimainen ja kilpailukykyinen, ja itse Amsterdam on pysynyt elinolosuhteiltaan miellyttävänä ja hintatasoltaan (melko) kohtuullisena.

William Gibson kirjoittaa *Scientific Americanin* kaupunkinumerossa (9/2011), miten kaupungit edellyttävät jatkuvaa muutosta säilyäkseen elinvoimaisina, ja miten juuri rappioituneet tai ei-suositut alueet tarjoavat hedelmällisen maaperän muutokselle ja ihmisten omaehtoiselle toiminnalle. Vähäinen sääätely, alhaiset vuokrat ja vapaa ilmapiiri suosivat uudenlaista, versovaa ajattelua ja toimintaa. Gibson kirjoittaa myös jokaisen aikakauden kaupungilla olevan oma, määräävä teknologiansa. Tulevaisuuden kaupunkien määräävä teknologia on Gibsonin mukaan Internet. Kaupunkimaisena "paikkana", "meta-kaupunkina" Internet lomittuu itsestään selväksi osaksi reaalista kaupunkia². Ubiikki Internet vähentää paikkasidonnaisuutta ja lisää monipaikkaisuutta: avaa mahdollisuuksia syrjään jääneille kaupunginosille, uudenlaisille sosiaalisille muodostumille ja ylipäätään erilaisille *valinnoille* (monipaikkaisuudesta ks. Heinonen & Ruotsalainen 2011b). Ylipäätään Internet voimistaa kaupunkimaista kokemisen ja elämisen tapaa; Internetin leviämisen ja arkipäiväistymisen voisi tulkita jopa kaupungistumisen uudeksi aalloksi ja seuraavaksi vaiheeksi.

Carlo Ratti ja *Anthony Townsend* (2011) kehrittelevät eteenpäin ajatusta ubiikeista tietoverkoista kaupungin jatkeena. He uskovat itse-organisoituvan toiminnan verkossa muodostuvan tärkeäksi "epi-

² Lähiö- ja esikaupunkikonsepteista, sekä niille läheisistä muista konsepteista on tekeillä pienimuotoinen käsitteanalyysi.

fytyiksi”, orgaaniseksi kerrokseksi kaupungin päällä, joka mahdollistaa kaupunkien kehittämisen alhaalta-ylös. Kaksisuuntaiset kommunikaatioyhteydet helpottavat julkisen datan jakamista ja tekevät kaupunkilaisista ohittamattoman tärkeän kaupunki-innovaatioiden lähteen. Ne voivat auttaa osallistamaan kaupunkilaisia aivan uudella tavalla, minkä seurauksena kaupunki heijastelee yhä paremmin asukkaiden omaa kulttuuria. Asukkaiden älylaitteissa mukana kulkevien sensorien avulla ympäristön tilaa voidaan monitoroida aivan uudella tavalla, ja joukkoliikennettä räätälöidä todellisten käyttömäärien mukaan. Toisaalta samalla tavoin verkkoon syötettävä tieto rakentaa kulttuurisia ”hot-spotteja”, jotka ovat keskeinen osa kaupunkielämää. Esikaupunkien tulevaisuuden kannalta uuden teknologian sovellutukset esittävät mahdollisuuden aivan uudenlaiseen esikaupunkielämään, jonka koko kuvaa voi olla vaikea etukäteen hahmottaa. Uudet teknologiat voivat lisätä valtavasti ihmisten keskinäisiä sekä ihmisten ja ympäristön välisiä yhteyksiä ja näin tehdä kaupungista sekä aiempaa tehokkaamman että viihtyisämmän.

Timo Kopomaa (2011) nostaa kirjassaan *Lähiö 2.0* esiin esikaupunkien mahdollisuuden toimia omaehtoisen kaupunkikulttuurin kehtoina. Lähiön kylämäiset piirteet mahdollistavat monet sellaiset yhteisöllisyyden muodot, jotka ovat urbaanissa kulttuurissa nousussa. Erityisesti luonnonläheisyys ja kaupunkitilan muokkaamisen mahdollisuudet nostavat esikaupungit ”leppoistamiskulttuurin” keskiöön. Kopomaan huomiot kytkeytyvät uuslokalisaation trendiin: lähiympäristöstä on tullut aiempaa tärkeämpää ja paikallisia nähtävyyksiä, tapahtumia, yhteisöjä, ruuan- ja palvelujentuottajia jne. arvostetaan aiempaa enemmän. Jos aiemmin ”erikoisuutta” ja eksotiikkaa haettiin matkojen päästä, nyt päinvastoin aletaan huomata, kuinka paljon käyttämättömiä mahdollisuuksia lähiympäristö tarjoaa. Läheltä haetaan autenttisia kokemuksia, asioita joihin voi muodostaa henkilökohtaisen ja pitkäikäisen suhteen. Kokemuspäiriin muuttuessa yhä rajattomammaksi, aineettomammaksi ja jatkuvasti muuntuvaksi globalisaation ja digitalisaation myötä ihmiset alkavat kaivata kouriintuntuvaa, historiallista, tuttua ja paikallista.

Esikaupunkien tulevaisuutta pohtiessa täytyy suunnata katse kohti ihmiskunnan tulevaisuuden haasteita, mutta nähdä myös niitä ratkaisuehdotuksia, joita jatkuvasti nousee erilaisten yhteisöjen toiminnassa. Yhdyskuntasuunnittelun historia on rikas aarreaitta tulevaisuuden hahmottajalle. Tulevaisuuslinikassa pyrittiin erilaisista aineksista kokoamaan varteenotettavia vaihtoehtoisia näkemyksiä siitä, millainen olisi tulevaisuuden elävä esikaupunki.

3. TULEVAISUUSKLINIKAN KULKU

Professori Sirkka Heinonen avasi Tulevaisuusklinikan tervetuliaissanoillaan. Tämän jälkeen pidettiin lyhyt esittelykierrros. Esittelyjen jälkeen Heinonen alusti aiheesta "Ääreisnäön kehittäminen ja yhteisluova ennakointi". Seuraavaksi katsottiin heikkojen signaalien³ tunnistamiseen herättelevä Tulevaisuusikkuna⁴ (Heinonen & Hiltunen 2011), johon oli visuaalisen aineiston lisäksi liitetty heikkojen signaalien sanallisia kuvauksia sekä osallistujien vastauksia heille lähetettyyn ennakkotehtävään. Tulevaisuusikkunan katsomisen jälkeen osallistujat kokoontuivat ryhmiin heille annettujen värilappujen perusteella.

Kuva 2. Professori Sirkka Heinonen alusti ajattelun laventamisesta ja yhteisluovasta ennakoinnista.

³ Heikot signaalit ovat merkkejä orastavista ja mahdollisesti vahvistuvista ilmiöistä (ks. Hiltunen 2010).

⁴ Tulevaisuusikkuna (Futures Windows) on Elina Hiltusen kehittämä ennakointimetodi, jossa visualisoidaan heikkoja signaaleja eli orastavista ilmiöistä kertovia merkkejä. Heikkoja signaaleja (tai nousevia uusia ilmiöitä, joihin kyseiset signaalit viittaavat) voidaan esittää visuaalisessa muodossa valokuvien ja piirrosten avulla esimerkiksi seinälle heijastettavana (tai tietokoneen näytöltä katseltavana) kalvoesityksenä. Tulevaisuusikkuna on ikään kuin ikkuna tulevaisuuden kehitysilmioihin ja niistä kertoviin heikkoihin merkkeihin, joita katsojat voivat tunnistaa, analysoida ja tulkita. Ennakointimetodina Tulevaisuusikkunaa on alettu soveltaa Elina Hiltusen ehdotuksesta S. Heinosen projekteissa VTT:llä ja Tulevaisuuden tutkimuskeskuksessa, etenkin VIDICO-hankkeessa (www.innopark.fi/portal/ohjelmat_ja_hankkeet/hankkeet/vidico/) ja erillisissä Tulevaisuusklinikoissa.

Ryhmien työskentelypisteisiin oli ennalta kiinnitetty yleisiä heikkoja signaaleja tekstein ja kuvin esittelevä juliste (ks. liite 3, Heinonen & Westerlund). Osallistujat tutustuivat keskustellen heikkoihin signaaleihin ja äänestivät julisteeseen kolmella tarralapulla 1–3 itseään eniten kiinnostavaa heikkoa signaalia. Äänestyksen jälkeen ryhmät valitsivat kolmesta eniten ääniä saaneesta heikosta signaalista yhden tai 2–3 heikon signaalin yhdistelmän. Jos ryhmä valitsi useamman kuin yhden heikon signaalin, he miettivät myös yhdistelmää kuvaavan ylätasoa käsitteeseen.

Tämän jälkeen kukin ryhmä alkoi työstää valitsemaansa heikkoa signaalia tai teemaa Tulevaisuuspyörässä (ks. tarkemmin seuraava luku). Pyörän keskelle kirjoitettiin työstettävä heikko signaali tai teema. Tämän jälkeen pyörän ensimmäiselle kehälle alettiin ideoida voimistuvan heikon signaalin tai teeman vaikutuksia esikaupunkien elinvoimaisuuteen. Näitä suhteutettiin esikaupunkien elinvoimaisuuden perinteisiin elementteihin (Context Map Kuva 1, oranssit terälehdet) sekä esikaupunkien tulevaisuuteen vaikuttaviin megatrendeihin (ks. liite 4). Ryhmän jäsenet kirjoittivat ideansa post-it-lapuille ja liittivät ne pyörään. Läpi työskentelyn osallistujat saivat myös lisätä jokaiseen ryhmään jaettuun Elinvoiman kukkaan uusia elinvoimaisuuden elementtejä.

Ensimmäisen kehän valmistuttua siirryttiin ideoimaan toiselle kehälle ensimmäiseltä kehältä nousevia konkreettisia ilmentymiä ja innovaatioita.

Tulevaisuuspyörän valmistuttua sen tärkeimmät ideat jaoteltiin vielä PESTEC-tulevaisuustaulukkoon (ks. tarkemmin luku 5). Lopuksi ryhmät valitsivat kultakin taulukon ulottuvuudelta kiinnostavimmat ideat ja muodostivat niiden perusteella skenaarioaihion, jolle annettiin nimi ja esiteltiin muille ryhmille.

4. TIIVISTELMÄ TYÖSKENTELEN TULOKSISTA

Tässä luvussa ryhmien työskentelyn tulokset esitetään lyhyesti. Seuraavassa luvussa työskentely on dokumentoitu yksityiskohtaisesti.

Keltainen ryhmä: Nokkelan niukkuuden ja vapaaehtoisen vaatimattomuuden esikaupunki 2030

Nokkela niukkuus ja vapaaehtoinen vaatimattomuus vaalivat kokonaisvaltaista hyvinvointia, vapaaehtoista itse tekemistä sekä lähiyhteisöä taloudellisen vaurauden sijaan. Tämä voi merkitä taloudellisen tuotteliaisuuden heikkenemistä, mutta toisaalta lisätä hyvinvointia. Näin palveluihin ei tarvittaisi niin paljon verotuloja. Joka tapauksessa nokkela niukkuus ja vapaaehtoinen vaatimattomuus muuttaisivat käsitystämme hyvinvoinnista, ja näin edellyttäisivät muutoksia myös hyvinvoinnin mittaamiseen. Tarpeet määritellään uudelleen: niukkuus nostaa johtavaksi arvoksi elämykset ja laadulliset arvot määrällisten sijaan.

Lähiöasuminen tarjoaa nokkelalle niukkuudelle ja vapaaehtoiselle vaatimattomuudelle ihanteellisen ympäristön useasta syystä. Lähiöasuminen on edullista. Elämyksiä ja hyvinvointia taloudellisen vaurauden sijaan painottava elämäntapa on luonteeltaan paikallista: ihmiset haluavat luoda tiiviin tunnesiteen elämänsä ympäristöihin. Lähiöt luovat hyvät edellytykset yhteisöjen muodostamiselle, paikallistaloudelle ja uudenaikaiselle nokkelalle liiketoiminnalle. Vaihtotalous ja kierrätys helpottuvat, jos ihmiset edes jossain määrin tietävät toisensa. Lähiöissä on paljon "vapaata" tilaa, mikä edistää vapaata itseilmaisua, ympäristön muokkausta sekä tee-se-itse -kulttuuria. Tämä voisi koskea myös rakentamista. Lähiöt tarjoavat hyvät puitteet spontaanille pop up -toiminnalle.

Paikallisuus, kierrätys ja vaihtotalous, yhdessä tekeminen ja vähäinen materiaallinen kulutus tekevät elämyslähtöisestä elämäntavasta myös ekologisesti kestävä.

Materiaalista niukkuutta ja vapaa-aikaa painottava elämäntapa voi kuitenkin osoittautua varsin elitistiseksi, sillä se edellyttää, että perustarpeet tulevat kuitenkin hyvin tyydytetyiksi. Toisaalta materiaallisen vaurauden toissijaisuus voi lisätä tasa-arvoa ja tuoda eri tuloluokkia ja sosiaaliryhmiä lähemmäksi toisiaan.

Vaarana myös on, että yhteisöllisyys voi kääntyä tarkoitustaan vastaan. Tiiviit yhteisöt käpertyvät helposti sisäänpäin, ahdistavan yhdenmukaisiksi ja samanmielisiksi.

Punainen ryhmä: Vähähiilisen (paikallisen) hyvinvoinnin esikaupunki 2030

Punaisen ryhmän esikaupunki yhdistää hyvinvoinnin ja ekologisuuden. Virikkeellinen ja monipuolinen asuinympäristö sitoo ihmisiä paikkaan ja lähiyhteisöön ja vähentää näin liikkumista ja materiaalista kuluttamista. Innostava, välittävä ja emotionaalisesti lämmin ja turvallinen ympäristö lisää hyvinvointia ja elämisen mielekkyyttä. Vahva paikkaan kiinnittyminen edistää lähidemokratiaa, ja erityisesti sosiaalisten teknologioiden avulla joukkojen tiedot ja taidot saadaan hyvin yhteiseen käyttöön.

Esikaupunki yhdistää paitsi hyvinvoinnin ja ekologisuuden, myös yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden. Esikaupungin yhteisöllisyys on suvaitsevaa, moniarvoista, avointa ja yksilöt huomioivaa. Sen voi nähdä jopa yksilölähtöiseksi: se pyrkii ennen kaikkea identiteetin ja mielekkään elämän rakentamiseen.

Esikaupunki pyrkii ennen kaikkea yhteyksien luomiseen, tapahtuu se sitten joukkoliikenteen, sosiaalisen median tai vaihtotalouden kautta. Samalla luodaan uutta sekoittamalla eri toimintamalleja, aloja, ihmisryhmiä jne. Alueella on paljon monipuolisia ja vapaita julkisia tiloja, joissa eri ammattiryhmät työskentelevät yhdessä, ihmiset tapaavat toisiaan, toteuttavat vapaa-ajan projektejaan ja harjoittavat liiketoimintaa.

Alue pyritään hyödyntämään mahdollisimman tehokkaasti, ja esimerkiksi tyhjien tilojen väliaikaiskäyttö on yleistä. Virkeän spontaani ja tilapäinen toiminta kukoistavat. Julkiset tilat ovat myös lähtökohtaisesti hyvin muunneltavia. Ympäristön suunnittelu ja rakentaminen on asukaslähtöistä ja esteettisiä arvoja korostavaa.

Päätöksenteko perustuu lähidemokratiaan ja runsaaseen julkiseen keskusteluun.

Vaarana on nurkkapatriotismiin ja tiukkaan sosiaalisen kontrolliin ajautuminen.

Sininen ryhmä: Ihminen syrjässä? -esikaupunki 2030

Ryhmä avaa kiinnostavasti (uus)syrjäytymisen teemaa. "Syrjäytyminen" voi olla vapaaehtoista – esimerkiksi palkkatyöstä pois jääminen ja sen sijaan aktiivinen lähiverkostoissa toimiminen – jolloin se voi synnyttää elinvoimaista ja rohkeasti uutta luovaa alakulttuuria. Jos alakulttuurit muodostavat aktiivisia yhteisöjä, ne voisivat radikaalistikin uudistaa esikaupungin kulttuuria, palveluja ja myös liiketoimintaa. Tällaisten ryhmien radikaalius syntyy siinä, että ne toimisivat totunnaisten arvokäsitysten ja toimintatapojen ja jopa lain ulkopuolella ja rajamailla.

Kääntöpuolena on todellisen syrjäytymisen ja yhteiskuntarauhan järkkymisen vaara. Pahimmillaan esikaupunki slummiutuisi, ja negatiivinen kierre olisi valmis.

5. TULOKSET: TULEVAISUUSPYÖRÄT JA PESTEC-TULEVAISUUSTAULUKOT

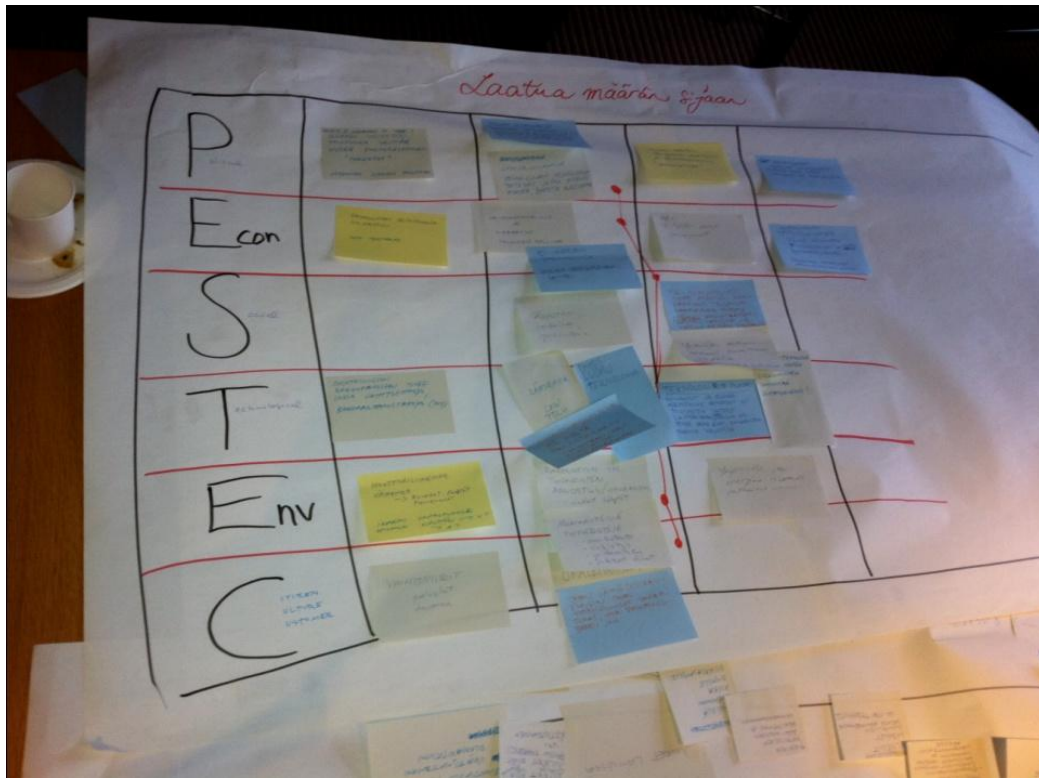
Tässä luvussa esitellään kunkin ryhmän työstämä Tulevaisuuspyörä ja PESTEC-tulevaisuustaulukko.

Tulevaisuuspyörä on Millennium-hankkeen johtajan Jerome Glennin (2009) kehittämä mindmap-tyyppinen ideointimetodi, jonka avulla voidaan hahmottaa eri teemojen tulevaisuutta sekä etenkin niiden vaikutuksia. Tulevaisuuspyörän käytöstä voi tehdä erilaisia sovelluksia. Pyörien keskiöön kirjoitetaan tutkittava teema. Ensimmäiselle kehälle ideoidaan esimerkiksi teemaan liittyviä ajatuksia ja ideoita (tai suoria vaikutuksia) ja toiselle kehälle näitä edistäviä tai ehkäiseviä tekijöitä tai vaikkapa konkreettisia innovaatioaiheita (tai välillisiä vaikutuksia). Ideat kirjataan Tulevaisuusklippu-prosessin mukaisesti post-it -lapuille ja kiinnitetään fläppipaperille piirrettyyn Tulevaisuuspyörään.

PESTEC-taulukolla taas voidaan jäsentää jonkin ilmiön eri ulottuvuuksia sen mukaan, ovatko ne poliittisia (P), taloudellisia (E, economy), sosiaalisia (S), teknologisia (T), ympäristöllisiä (E, environment) tai kulttuurisia (C, culture, citizen).

Kuva 3. Tulevaisuuspyörä täyttyy yhteisistä ideoista.

Kuva 4. PESTEC-taulukko auttaa jäsentämään ilmiön tai teeman eri ulottuvuuksia.

5.1. Nokkelan niukkuuden ja vapaaehtoisen vaatimattomuuden esikaupungin 2030 Tulevaisuuspyörä

Ryhmän (keltainen) jäsenet: Pekka Lehtinen, Petri Lintunen, Mervi Romppainen, Mari Siivola, Sari Timonen, Jenni Väliniemi-Laurson ja Sofi Kurki (moderaattori).

Kuva 5. Keltainen ryhmä.

Ryhmän äänestyksessä eniten ääniä (3) saivat heikot signaalit "5. Downshifting: vapaaehtoinen vaatimattomuus", "6. Nokkela niukkuus" ja "16. Paikallinen uusiutuva energia". Ääniä saivat myös "2. Opinto- ja koulutusmallien murros" (2 ääntä), "8. Staycation – lähilomailu" (2 ääntä) ja "10. Uussyrjäytyneisyys", "13. Kierrätysmateriaaleista taidetta ja ylellisyyttä", "19. Nettisukupolven työskentelyeetos" sekä "21. Verkostoväsymys", jotka saivat kukin yhden äänen.

Kiinnostavimmaksi ja työstettäväksi teemaksi valittiin Nokkelan niukkuuden ja Vapaaehtoisen vaatimattomuuden yhdistelmä.

Pyörän ideat ryhmän moderaattorin aukikirjaamana ja työskentelyssä esiin tulleilla mutta kirjaamatta jääneillä ideoilla täydennettynä:

Tarkastelu aloitettiin kontekstikartan terälehdestä "taloudellinen". Varhaisia huomioita teemasta oli, että vapaaehtoisen vaatimattomuuden väistämätön seuraus on ehkä että verotulot vähenevät. Toisaalta huomautettiin, että mikäli samanaikaisesti väestön hyvinvointi kasvaa, voi olla että sellaisia kohteita, jotka vaativat verotuloilla rahoitettua yhteiskunnan tukea voi hyvin olla vähemmän. Kysymykseksi jäikin missä määrin tämä käytännössä toteutuisi. Taloudellisena tekijänä pohdittiin myös sitä, miten hyvinvoinnin mittaamista jatkossa toteutetaan. Nokkelan niukkuuden ja vapaaehtoisen vaatimattomuuden maailmassa puhtaat taloudelliset mittarit olisivat ehdottomasti vanhentuneita, mutta mitä niiden tilalle tulisi ottaa. Ryhmässä pohdittiin ajan, materian ja kanssakäymisen välisiä suhteita.

Konkreettisemmalla tasolla tuotiin esille, että lähiöasuminen on nykyisin ehdottomasti edullisin vaihtoehto, ja saattaisi siksi kiinnostaa nokkelasta niukkuudesta innostuneita. Ryhmässä tunnettiin esimerkiksi tapauksia, jotka panostavat paljon matkailuun, ja kotimaassaan asuvat mahdollisimman niukasti ja juuri esikaupunkialueilla. Toisaalta korjausvelka on asumisen kustannuksia lisäävä tekijä, joka monissa esikaupungeissa on otettava huomioon.

Nokkela niukkuus ja vapaaehtoinen vaatimattomuus saattaa toimia paikallistaloutta voimistavasti ja nokkela niukkuus voi luoda uudenlaista nokkelaa liiketoimintaa.

Lisäksi arvioitiin, että nokkelaan niukkuuteen liittyvä arvomaailma voi tasa-arvoistaa väestöä: kun kierrätysmateriaalit ja vaatimattomuus ovat yleisesti arvostettuja, voi statuksen osoittaminen materian kautta vähentyä. Toisaalta tuotiin esille myös se, että vapaaehtoinen niukkuus voi lähtökohtaisesti olla jossain määrin edellyttää tiettyä varallisuustasoa: mikäli perustarpeiden tyydytykseen olevaa taloudellisia edellytyksiä ei ole, voi olla vaikeaa keksiä niin nokkelaa niukkuutta että hyvät vaikutukset, kuten vapaa-ajan lisääntyminen olisivat mahdollisia.

Ryhmässä huomattiin, että taloudelliset näkökulmat monessa mielessä limittyivät ympäristönäkökulman kanssa, joten työstössä päätettiin siirtyä kokonaan ympäristötematiikkaan.

Nokkelan niukkuuden ja vapaaehtoisen vaatimattomuuden arveltiin jossain määrin johtavan paikallisuuden korostamiseen. Tällä olisi useita ympäristöä säästäviä vaikutuksia, kuten moottoriliikenteen vähentyminen muun muassa siksi, että kuljetuksen, varastoinnin jne. tarve vähenee. Näin luonnonvarojen säästyminen. Mikäli lisäksi vaihtotalous kasvaa, kokonaiskulutus vähenee merkittävästi. Niukkuuteen koettiin liittyvän myös niukkuus ja nokkeluus energia-asioissa, ja tämän seurauksena energian kierto ja kierrätys ja näihin liittyvät erilaiset suljetut verkot vähentäisivät ympäristön kuormitusta.

Uudeksi terälehdeksi kontekstikarttaan ehdotettiin elämyksellisyyttä, joka nousi keskeiseksi arvoksi nokkelan niukkuuden ja vapaaehtoisen vaatimattomuuden esikaupungissa. Niukkuus nostaa johtavaksi arvoksi elämysten korostamisen määrän sijaan. Perustarpeiden "uusi löytäminen" tukee näkökulman muutosta.

Sosiaalisiin tekijöihin valitulla teemalla liittyi paljon asioita: lähtökohtaisesti oletettiin, että nokkelan niukkuuden ja vapaaehtoisen vaatimattomuuden maailman täytyisi olla jollain tapaa yhteisöllisempi malli kuin nykyinen kaupunki- tai esikaupunkiasuminen. Erityisesti se linkitettiin myös itseilmaisun vapauteen. Esikaupungit nähtiin DIY-kulttuurin kehtoina, jossa jopa rakentamiseen tulisi enemmän vapauksia ja oman näkemyksen ilmaisun mahdollisuuksia. Toisaalta ymmärrettiin kolikon kääntöpuolelta myös riski siihen, että kaikille tämänkaltainen elämä ei välttämättä sovi. Pienten yhteisöjen vaihto-

ehdottomuus ja ahdistava sosiaalinen kontrolli nähtiin mahdollisena ongelmana. Myös niukkuuden kokeminen negatiivisena saattaa johtaa esikaupungin hylkäämiseen.

Yhteisöllisyydestä löydettiin kuitenkin paljon enemmän myönteisiä kuin kielteisiä vaikutuksia sosiaalisiin olosuhteisiin: turvallisuus paranee yhteisöllisyyden lisääntymisen myötä ja sillä kun ihmiset kokevat olevansa "omalla alueellaan". Niukkenevat palvelut lisäävät sukupolvien välistä vuorovaikutusta, osin pakostakin, yhteisö kehittää järjestelyjä joilla hoidetaan niin lapset kuin vanhukset.

Elävyyden ja elinvoimaisuuden monia ilmentymiäkin pohdittiin laajalti: mikä on esimerkiksi Soukan renessanssin takana oleva ilmiö? Yhtenä selityksenä voisi olla elinkaareen liittyvät ilmiöt, esimerkiksi juuri Soukkaan on muuttamassa sukupolvi, jonka lapsuus ja juuret ovat Soukassa. Esimerkiksi lastenhoitoavun vuoksi muutetaan lähemmäs vanhempia, tai toisaalta perinnöksi on voitu saada asunto esikaupungista.

Toinen askarruttava kysymys oli, miksi esimerkiksi jossain elinvoimaisessa esikaupungissa, kuten esimerkiksi Laajasalossa on lukio jouduttu lakkauttamaan ja yläasteen ylläpitoa joudutaan harkitsemaan seuraavaksi vähäisen oppilasmäärän vuoksi. Kouluihin on syntynyt negatiivinen kierre, jossa alueen nuoret hakeutuvat esimerkiksi keskustan maineikkaampiin kouluihin, jonka seurauksena vaadittavat keskiarvot laskevat, sinne hakeutuu huonommin menestyviä oppilaita ja koulu syrjäytyy entistä enemmän.

Pohdittiin myös sitäkin, miten usein esikaupungit muodostuvat alkuperäisen asujaimistonsa ympärille. Ajatusta havainnollistettiin eläinkunnasta peräisin olevalla metaforalla: mehiläiset lähettävät keskuudestaan "tunnustelijan" etsimään uutta pesää. Kun löytyy hyväksi havaittu ja testattu pesäpaikka, muut mehiläisparven jäsenet seuraavat perässä. Jossain määrin esimerkiksi ulkopaikkakuntalaisten tai ulkomaalaisten voidaan ajatella toimivan samalla tavoin, ja tämä selittää erilaisten taustojen keskittymien muodostumista esikaupunkeihin. Toisaalta pohdittiin myös ilmiöitä, joissa keskittymä alkaa toimia poissulkevana muita väestöryhmiä ajatellen. Tämä voisi periaatteessa toimia myös hyvin yhteisöllisen ja ekologisen yhteisön kohdalla: jos alue on muodostunut hyvin tiiviiksi sosiaalisten sääntöjen määrittämäksi yhteisöksi, toisten erihenkisten tai ehkä eri sukupolvea edustavien voi olla vaikea nähdä itseään osana yhteisöä.

Mikä on esikaupunki: esikaupunki kaupungin rajalla oleva "muutosalue", jonne siirretään sellaisia toimintoja jotka eivät mahdu kaupunkiin. Sellaisena esikaupunki on myös alue, joka mahdollistaa kaupungin uudistumisen. Esikaupunki on alati muuttuva, sellaiset alueet, jotka sulautuvat kaupunkiin synnyttävät aina uusia raja-alueita.

Toisaalta esikaupungin välttämätön edellytys on fyysinen yhteys kaupunkiin. Näin esimerkiksi laajamittaisesti etätyön kautta suoritettu työ kaupunkiin ei riitä ryhmän mukaan esikaupungin edellytykseksi. Toimivaa joukkoliikennettä kaupunkiin sen sijaan pidettiin hyvänä kriteerinä esikaupungille. Toisaalta kaupungin erottaa esikaupungista tietyllä tavalla identifioituminen lähiympäristöön vs. kaupunkiin: Hyvinkäältä saatetaan käydä työssä pääkaupungissa, mutta paikalliset ihmiset eivät ole identiteetiltään helsinkiläisiä. Tämä jollain tavalla liittyy puutarhakaupunkimaiseen ajatukseen pienistä "kaupungeista", oman identiteetin muodostaneista esikaupungeista, jotka kuitenkin funktionaalisesti joukkoliikenteen ja muiden yhteyksien ansiosta ovat esikaupunkimaisesti toimiva osa kaupunkia.

Konkreettisia ilmentymiä tai innovaatioita valitusta temasta nousi vähemmän kuin itse asiaa pohdittavia vaikutuksia. Konkreettisia teemaa tukevia ehdotuksia oli mm.

- etätyöhubit esikaupunkeihin,
- sukupolvien välinen uusi yhteiselämä,
- ruokapiirit, omat pellot ja pihat: terveellinen, tietää ruuan alkuperän, ei pitkäaikaista vaarastointia
- lähiruokamyynti, lähituotanto, tuotemyynti,
- pop-up -toiminta
- imago ja yhteisö, jotka perustuvat siihen että ihmisillä on enemmän aikaa omalle yhteisölleen
- esikaupungit profiloituvat

Seuraavassa vaiheessa Tulevaisuuspyörän pohjalta laadittiin Tulevaisuustaulukko. Taulukkoon muodostettiin PESTEC-viitekehyksen pohjalta erilaisia vaihtoehtoisia tulevaisuuden tiloja.

5.2. Nokkelan niukkuuden ja vapaaehtoisen vaatimattomuuden esikaupungin 2030 PESTEC-Tulevaisuustaulukko

Taulukko 1. Keltaisen ryhmän PESTEC-taulukko.

PESTEC Laatua määrän sijaan	A	B	C	D
P = Political	Valtio ja kaupunki ei tue! Suurten volyyymien politiikka yrittää estää downshiftingin "pakkotyö" Jatkuvan kasvun politiikka	Pienet alueyhteisöt vahtivat ja Vaativat kansallista & Kansainvälistä kehitystä tukemaan linjaa niukkuuden Toteuttamiseksi. Poliitiikan paikka. Lähidemokratia, voimakkaat alueelliset yhteisöt, jotka pitävät huolta omasta alueestaan.	Pienten yhteisöjen ääri-ilmiöiden häiritsevyys ja vaihtoehtottomuus "lähidiktatuuri"	Kehitysmaat vaativat niukkuuden toteuttamista johon kaikkien on sopeuduttava
Ec = Economic	Paikallinen yritystoiminta vilkastuu Oma tuotanto	Vaihdantatalous ja kierrätys talouden mallina Ei voittojen maksimointia Hyvien käytäntöiden levitys	PK-yritystoiminnan voitot pienenevät	Aluetaloudesta/yritystoiminnasta tulee niukkuuden tuotteistamisessa/ tuotteist. Myötä kansainvälisempää. Paikallisten innovaatioiden kansainvälistäminen voimistuu
S = Social		Rasistinen, erotteleva, poissulkeva	Eri sukupolvet ovat aidosti kohdanneet toisensa naapurimme mummo	

			leikki kouluikäisen lapsen kanssa ja katsoo heidän peräänsä. Yhteisöjen monimuotoisuus, suvaitseva ympäristö. Aikaa omalle yhteisölle	
T = Techno-logical	Omatoimiseen rakentamiseen tulee uusia vaihtoehtoja, rakennustamistapoja (DIY)	Lähiraha, low tech Ihmis-/luomuteknologia Ilmastovaikutuksia ei kyetä hallitsemaan - käytetään liikkumisessa ihmisenenergiaa	Teknologinen tilanne: innovaatiot ja elämää helpottavat ratkaisut on tiivistetty yhteen laitteeseen tms. Jolla voi tehdä henk.koht. Niukkuutta tukevia valintoja Energiatehokkuus rakentamisessa liikkumisessa vähentää kustannuksia	
En = Environmental	Moottoriliikenne vähenee → ruuhkat, päästöt pienenevät Infran vapautuminen muuhun käyttöön →V? →A?	Rakennetun ym. Ympäristön arvostus/hyväksyminen - uudet käytöt Monikäyttöisiä ympäristöjä - oma tuotanto - virkistys - yrittäminen - julkiset tilat	Ympäristöä ja energiaa säästävät ratkaisut normi	
C = Cultural/ Customer/ Citizen	Vaihtopiirit: Palvelut Tavaraa	Alueiden omaleimaisuus Oman lähiö/ esikaupungin omat yhteisölliset tapahtumat, oma paikallisbändi jne.		

Tulevaisuustaulukon pohjalta muodostettiin lopuksi nk. skenaarioaihio (näkyvissä taulukossa sinisellä värillä). Skenaarioaihion työnimeksi valittiin "Laatua määrän sijaan", ja sen elementit olivat seuraavat:

- P:** Pienet alueyhteisöt vahtivat ja vaativat kansallista & kansainvälistä kehitystä tukemaan linjaa niukkuuden toteuttamiseksi. Poliitiikan paikka. Lähidemokratia, voimakkaat alueelliset yhteisöt, jotka pitävät huolta omasta alueestaan.
- E:** Vaihdamatalous ja kierrätys talouden mallina. Ei voittojen maksimointia. Hyvien käytänteiden levitys.
- S:** Eri sukupolvet ovat aidosti kohdanneet toisensa naapurimme mummo leikkii kouluikäisen lapsen kanssa ja katsoo heidän peräänsä. Yhteisöjen monimuotoisuus, suvaitseva ympäristö. Aikaa omalle yhteisölle.

T: Lähiraha, low tech

Ihmis-/luomuteknologia

Ilmastovaikutuksia ei kyetä hallitsemaan – käytetään liikkumisessa ihmisenergiaa.

E: Rakennetun ym. ympäristön arvostus/hyväksyminen

- uudet käytöt
- monikäyttöisiä ympäristöjä
- oma tuotanto
- virkistys
- yrittäminen
- julkiset tilat

C: Alueiden omaleimaisuus. Oman lähiö/esikaupungin omat yhteisölliset tapahtumat, oma paikallisbändi jne.

Kuva 7. Petri Lintunen esitteli keltaisen ryhmän Tulevaisuuspyörän ja PESTEC-taulukon.

5.3. Niukkahiillisen (paikallisen) hyvinvoinnin esikaupungin 2030 Tulevaisuuspyörä

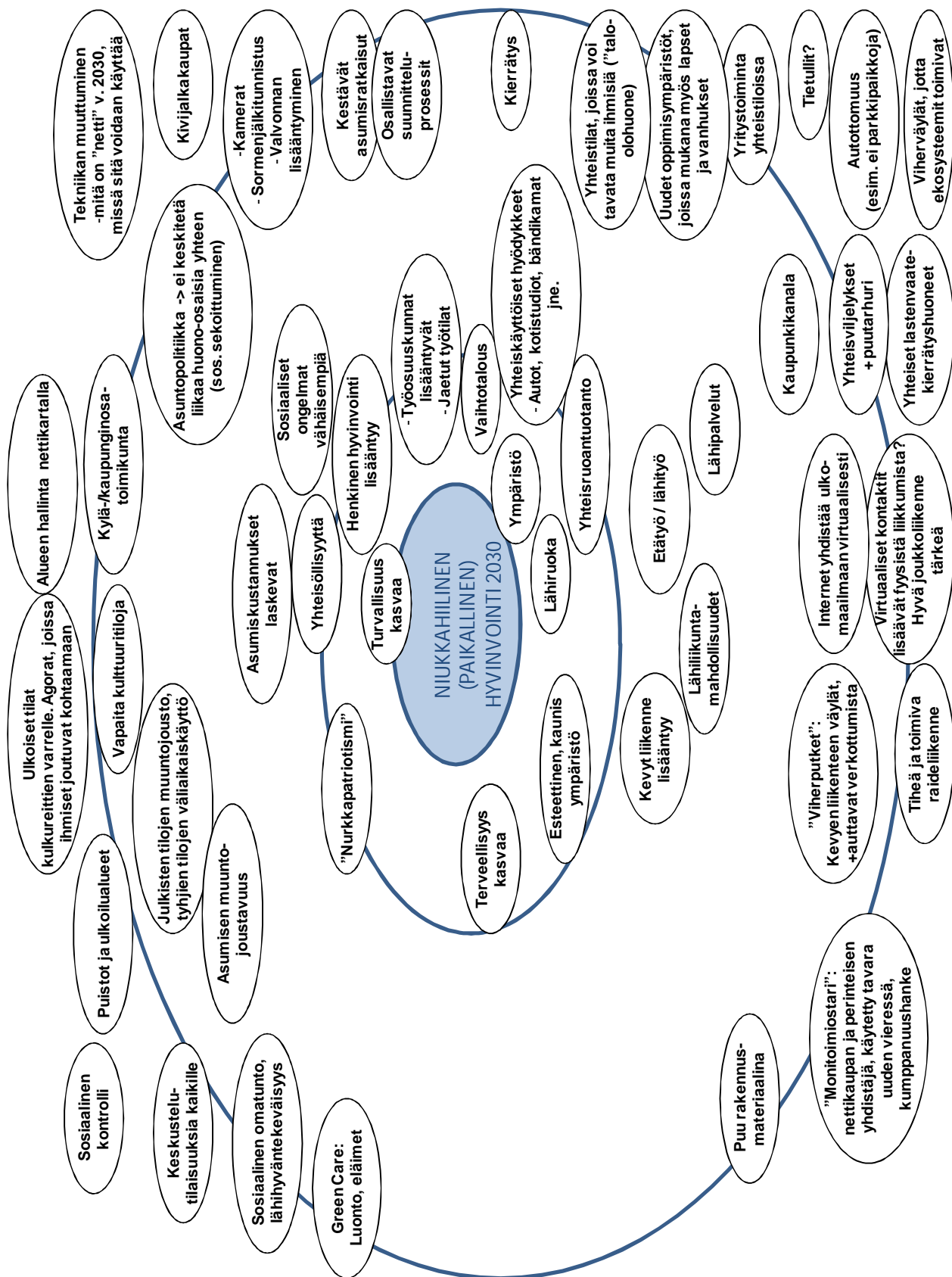
Ryhmän jäsenet: Minttu Jaakkola, Seppo Kallio, Tommi Laanti, Pasi Mäenpää, Heli Mäntylä, Rami Ratvio ja Juho Ruotsalainen (moderaattori).

Kuva 8. Punainen ryhmä.

Ryhmän äänestyksessä eniten ääniä (6) sai heikko signaali "16. Paikallinen uusiutuva energia". Ääniä saivat myös "5. Downshifting – vapaaehtoinen vaatimattomuus" (3 ääntä), "9. Hyvinvoinnin kokonaisvaltaistaminen" (3 ääntä), "6. Nokkela niukkuus" (3 ääntä), "10. Uussyrjäytyneisyys" (2 ääntä), "2. Opinto- ja koulutusmallien murros" (1 ääni), "19. Nettisukupolven työskentelyeetos" sekä "8. Staycation – lähilomailu" (1 ääni).

Kiinnostavimmaksi ja työstettäväksi teemaksi valittiin Paikallisen uusiutuvan energian ja Hyvinvoinnin kokonaisvaltaistamisen yhdistelmä.

Kuva 9. Punaisen ryhmän Tulevaisuuspyörä.

Pyörän ideat ryhmän moderaattorin aukikirjaamana ja työskentelyssä esiin tulleilla mutta kirjaamatta jääneillä ideoilla täydennettynä:

Ryhmän visioima niukkahiilinen ja paikallisen hyvinvoinnin esikaupunki rakentuu logiikalle, jossa viirikkeellinen ja monipuolinen asuinympäristö sitoo ihmisiä paikkaan ja lähiyhteisöön ja vähentää näin liikkumista ja materiaalista kuluttamista. Innostava, välittävä ja emotionaalisesti lämmin ja turvallinen ympäristö lisää hyvinvointia. Vahva paikkaan kiinnittyminen edistää lähidemokratiaa, ja erityisesti sosiaalisten teknologioiden avulla joukkojen tiedot ja taidot saadaan yhteiseen käyttöön.

Niukkahiilisen, paikallisen hyvinvoinnin perusta on elvytetyssä ja uudelleen ymmärrettyssä yhteisöllisyydessä. Tulevaisuuden esikaupungin yhteisöllisyys ei ole entisen kaltaista, yhdenmukaista ja "itsestään selvää". Se on yksilölähtöistä ja altistuu jatkuvasti yksilöiden reflektoinnille. Se pyrkii identiteetin rakennukseen, sekä yksilön että yhteisön/asuinalueen. Tässä käytetään välineenä ennen kaikkea yhteyksien luomista sekä kommunikaation ja vuorovaikutuksen edistämistä. Uusyhteisöllisyys ottaa mallia nettietoksesta ja -yhteisöistä: ihmiset saavat parhaiten makunsa mukaista tietoa ja sisältöä kanssaihmisiltä; mitä laajempi ja monipuolisempi verkosto, sitä enemmän tietoa ja sisältöä saa. Nettisukupolven (Tapscott 1998) arvojen mukaisesti tulevaisuuden yhteisöllinen esikaupunki on myös luonteeltaan inklusiivinen, avoin ja mukaan ottava. Kaavoituksessa pyritäänkin eri sosiaaliryhmien sekoittamiseen ja mahdollisimman monipuoliseen asukaspohjaan. Vahvan paikallisidentiteetin vuoksi asukkailla on myös voimakas sosiaalinen omatunto, ja lähihyvän-tekeväisyys on itsestään selvyyttä.

Yhteisöllisyys ja kommunikaation eri muodot toteutuvat käytännössä usealla eri tavalla. Kehittynyt joukkoliikenne, erityisesti toimiva ja tiheä kevyen ja raideliikenteen verkosto sekä sosiaalisen median palvelut yhdistävät paikkoja ja ihmisiä toisiinsa. Vaihtotalouden, kierrätyksen ja toimintojen yhdistämisen eri muodot parantavat ideoiden ja asioiden saavutettavuutta, edistävät jakamisen eetosta. Niinpä yhteiskäyttöiset hyödykkeet, yhteisviljelykset, uutta ja käytettyä tavaraa rinnakkain myyvät ja monenlaiset toiminnot mahdollistavat "monitoimiostarit", työosuuskunnat ja jaetut työtilat sekä erilaiset yhteistilat ovat suosittuja.

Erityisesti jaetut työtilat, erilaiset yhteistilat sekä vapaat kulttuuritilat avaavat mahdollisuuksia asioita uudella tavalla yhdistävälle toiminnalle. Jaetuissa työtiloissa ja vapaissa kulttuuritiloissa eri ammattiryhmät ja työpaikat pääsevät tekemisiin toistensa kanssa. Ihmiset voivat toteuttaa niissä myös vapaa-ajan projektejaan. Yhteistiloissa voi tavata muita ihmisiä, mutta niitä on jalostettu myös elinikäisen oppimisen ympäristöiksi. Niissä ihmiset voivat jakaa tietoaan ja kokemuksiaan muille, oppia itseä kiinnostavia uusia asioita sekä keskustellen ja yhdessä toteuttaen myös luoda uutta. Yhteisöluovuuden tuotoksia tuotteistetaan ja myydään yhteistiloihin perustettavissa yrityksissä.

Yhteistilojen lisäksi välttämättömiä elinvoimaiselle ja orgaaniselle paikallisuudelle ovat vireät, monipuoliset ja runsaat julkiset tilat, agorat, joissa ihmiset "joutuvat" kohtaamaan toisensa. Julkiset tilat on suunniteltu siten, että niissä toteutuu luvussa 2 mainittu ideaalin kaupungin piirre: kaupungin tulisi toimia siten, että keskenään tuntemattomat voivat luontevasti olla tekemisissä toistensa kanssa. Fyysinen maailma toteuttaa myös tässä Internetin henkeä ja tapoja. Erityisesti sosiaalisen median ja yhteisöpalvelujen myötä ihmiset ovat jo nyt paitsi tekemisissä enemmän tai vähemmän tuntemattomien ihmisten kanssa, myös saavat näistä yhä yksityiskohtaisempaa ja persoonallisempaa tietoa. Virtuaalisen ja fyysisen esikaupungin limittymistä edistää esimerkiksi paikkatietoihin perustuva mobiilipalve-

lu, joka tarjoaa tietoa samassa tilassa olevista ihmisistä. Tämän lisäksi erilaiset sosiaalisesti päivitettävät nettikartat edistävät alueen hallintaa ja auttavat mielenkiintoisten tapahtumien, kauppojen ja ihmisten löytämisessä.

Alueen tiheä sosiaalinen kartoittaminen luo edellytyksiä spontaanille ja tilapäiselle pop up -toiminnalle. Tyhjien tilojen väliaikaiskäyttö tarjoaa toiminnalle joustavat puitteet. Myös julkisten tilojen muuntojousto tekee rakennetusta ympäristöstä erilaisiin tarpeisiin ja käyttötarkoituksiin helposti muunneltavan.

Julkiset tilat ja rakennettu ympäristö ovat paitsi avoimia ja kanssakäymiseen kannustavia, myös esteettisesti korkeatasoisia. Ihmiset voivat kiinnittyä ainoastaan paikkaan, jonka he kokevat kauniiksi ja merkitykselliseksi. Vehreät, monipuoliset ja kauniit puistot ja ulkoilualueet ovat keskeinen osa esteettisiin julkisiin tiloihin panostavaa esikaupunkia. Alueen autottomuus paitsi lisää sen viihtyisyyttä ja turvallisuutta, myös avaa katutilaa uuteen käyttöön. Koska kyse on ihmisten omasta kokemuksesta, asukkaat otetaan mukaan asuinalueen ja sen visuaalisen ilmeen suunnitteluun ja toteutukseen. Myös asuntojen suunnittelussa kuullaan aktiivisesti asukkaiden toiveita.

Asukkaiden kuuleminen lisää osaltaan rakennetun ympäristön kestävyttä ja joustavuutta. Rakennusmateriaalina puu on paitsi ekologisesti kestävä, myös mahdollistaa joustavat ja muunneltavat rakenteet. Alueella sovelletaan myös vielä iduillaan olevia Green Care -toimintamalleja, joissa luontoa ja eläimiä käytetään osana paranemisprosesseja.

Osallistaminen ei jää vain ympäristön suunnitteluun, vaan päätöksenteko on järjestetty lähidemokratian hengessä, ja avoimet keskustelutilaisuudet sekä kaupunginosatoimikunnat ovat keskeinen osa päätöksentekoprosessia.

Kaiken kaikkiaan lisääntynyt ja päivitetty yhteisöllisyys edistää ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää hyvinvointia sekä turvallista, terveellistä ja viihtyisää ympäristöä. Lähtökohtana ovat ihmisten tarpeet ja elämäntavat: tilojen tehokas, joustava ja vapaa käyttö, toimiva joukkoliikenne, yhteisölliset paikallismediat, tehokkaat jakamisen ja kierrättämisen järjestelmät, lähipalvelut, osallistavat toimintatavat, lähiruoka, vapaa-ajan painottuminen yhdessä tekemiseen ja immateriaalisiin hyödykkeisiin sekä esteettinen ja muokattava ympäristö tekevät alueesta ainutlaatuisen merkityksellisen asukkailleen. Samalla ne tekevät kuin sivutuotteenaan esikaupungista vähähiilisen. Ekologisesta näkökulmasta elämäntapa- ja "elämyslähtöinen" esikaupunki onkin toimiva juuri siksi, että se tekee ekologisista toimintatavoista tehokkaasti motivoituja.

Yhteisöllisyyteen ja vahvaan paikallisidentiteettiin liittyy kuitenkin vaaransa. Se voi helposti sulkeutua kuplaansa ja vaipua omahyväisyyteen ja nurkkapatriotismiin. Avoimuuden ja sallivuuden pyrkimyksistä huolimatta tiiviit yhteisöt sortuvat helposti tiukkaan sosiaaliseen kontrolliin. Halu oman tilan hallintaan johtaa helposti turvallisuuden ylikorostamiseen valvontakameroineen, sormentäkitunnistimineen ja katupartioineen...

5.4. Niukkahiillisen (paikallisen) hyvinvoinnin esikaupungin 2030 PESTEC-Tulevaisuustaulukko

Taulukko 2. Punaisen ryhmän PESTEC-taulukko.

PESTEC Impivaara 2.0	A	B	C	D	E
P = Political	Keskustelut-lisuuksia kaikille Kylä- tai kaupunginosa-toimikunta	Osallistamista - itseorganisoi-tuminen - voimaannut-tava vaikutus - ympäristöstä huolehtiminen ja välittäminen	Asuntopoli-tiikka - Ei liikaa huo-no-osaisia samalle alueelle, ei segregatio-ta	Maankäyttö- ja liikennepoli-tiikka	
Ec = Economic	"Hyvinvointi on halvempaa kuin pahoinvointi", terveyspalveluissa säästö	Vaihtotalous, lähitalous, lähityö, moni-toimioistarit	Yhteistoimin-nasta, oma-toimisesta te-keemisestä läh-tevä talous	+ -energia (alue tuottaa energi-aa yli oman tarpeen)	Kestävät asu-misratkaisut (ei tarvitse korjata). Inno-vatiiviset ra-kennusratkai-sut voidaan tuotteistaa.
S = Social	Sosiaaliset on-gelmat vä-henevät	Ihmisyhmien sekoittuminen, vaatii moni-puolista asu-jaimistoa	Sukupolvitalo, sukupolvien sekoittuminen	Sosiaalinen omatunto, lähihyvän-tekeväisyys	
T = Techno-logical	Energiatehok-kaat asumis-ratkaisut, ma-teriaalitehok-kuus	Millainen on tulevaisuuden netti? Kollektiivisempi?	Cyber-viljely, vertikaaliviljely	Energiansääs-tö, uudet uu-siutuvat ener-gialähteet. Jätteistä ener-gia. Kierrätys-teknologia.	Puu rakennus-materiaalina
En = Environ-mental	Yhteisöllisesti suunnitellut, ekologiset, esteettiset ja joustavat rat-kaisut	"Viherputket"	Vähäiset pääs-töt kaikessa	Osallistava suunnittelu, yhteistyö: eko-logia, estetiikka, design for all	Lähirooka, puuhailu ruo-antuotannon parissa
C = Cultural Customer Citizen	Yhteisöllinen, suvaitseva ja vapauttava DIY-kulttuuri	Nettikansalai-suus ehkäisee nurkkapatriotismia	Vapaita kult-tuuritiloja	Green Care	Yhteisöllinen kulttuuri

Skenaarioaihio "Impivaara 2.0" (näkyvä taulukossa sinisellä värillä) lähtee suomalaisesta tiiviin pienyhteisön perinteestä, mutta päivittää sen tähän päivään, avoimeksi ja yksilön huomioonottavaksi.

Esikaupungin poliittinen elämä rakentuu lähidemokratialle. Kylä- tai kaupunginosatoimikunnat sekä kaikille avoimet keskustelutilaisuudet osallistavat asukkaat tiiviisti päätöksentekoon. Kaikki toiminta on itseorganisoituvaa, ruohonjuuritasolta lähtevää. Tällä on voimaannuttava vaikutus, ja kaikkien toimintaan osalliset asukkaat myös huolehtivat ja välittävät ympäristöstään.

Alueen taloudellinen toiminta ja ajattelu on kokonaisvaltaista, eikä siinä erotella taloutta omaan sfääriinsä. Sen johtajatuksena on pyrkiä myös taloudellisessa toiminnassa hyvinvoinnin lisäämiseen, mikä tuottaa myös taloudellisia säästöjä kun terveyspalveluja joudutaan käyttämään vähemmän. Taloudellinen toiminta perustuu paikallisuuteen, yhteistoimintaan ja yksilöiden aktiiviseen omatoimiseen tekemiseen. Etätö muuttuu lähityöksi yhteisissä työtiloissa, joihin muodostuu eri työpaikkoja ja aloja sekoittavia työyhteisöjä. Rahatalous on jäänyt alueella toissijaiseksi vaihtotalouden sosiaalisia siteitä luovien ja tarjoaa monipuolistavien etujen vuoksi. Monitoimiostarit ovat taloudellisen ja muun toiminnan sulatusuuneja. Alue tuottaa itse energiansa, ja myy käyttämättä jääneen verkkoon.

Impivaara 2.0 ei ole homogeeninen ja sisäänsä sulkeva, vaan sen sosiaalinen rakenne on mahdollisimman monipuolinen ja -arvoinen. Ihmisryhmien sekoittuminen nähdään alueen elinvoimaisuuden keskeisenä lähteenä, ja eri ikä-, ammatti-, sosiaali- ja etniset ryhmät paitsi asuvat alueella, myös ovat tiiviisti tekemisissä keskenään.

Teknologiassa alue on panostanut erityisesti energiatehokkaaseen asumiseen sekä materiaalien käytön ja kierrätyksen tehokkuuteen.

Alueen ympäristö on yhteisöllisesti suunniteltu, ja se on sekä ekologisesti kestävä että esteettistä. Ympäristö on myös suunniteltu mahdollisimman joustavaksi, muokattavaksi ja eri tarpeisiin mukautuvaksi.

Alueen paikalliskulttuuri on ainutlaatuinen yhdistelmä yhteisöllisyyttä ja yksilöllisyyttä. Se on suvaitsevaa, paikallista identiteettiä vaalivaa, vapauttavaa ja aktiiviseen itse tekemiseen kannustavaa.

Kuva 10.
Rami Ratvio ja Pasi Mäenpää esittelivät punaisen ryhmä Tulevaisuuspyörän ja PESTEC-taulukon.

5.5. Ihminen syrjässä? -esikaupungin 2030 Tulevaisuuspyörä

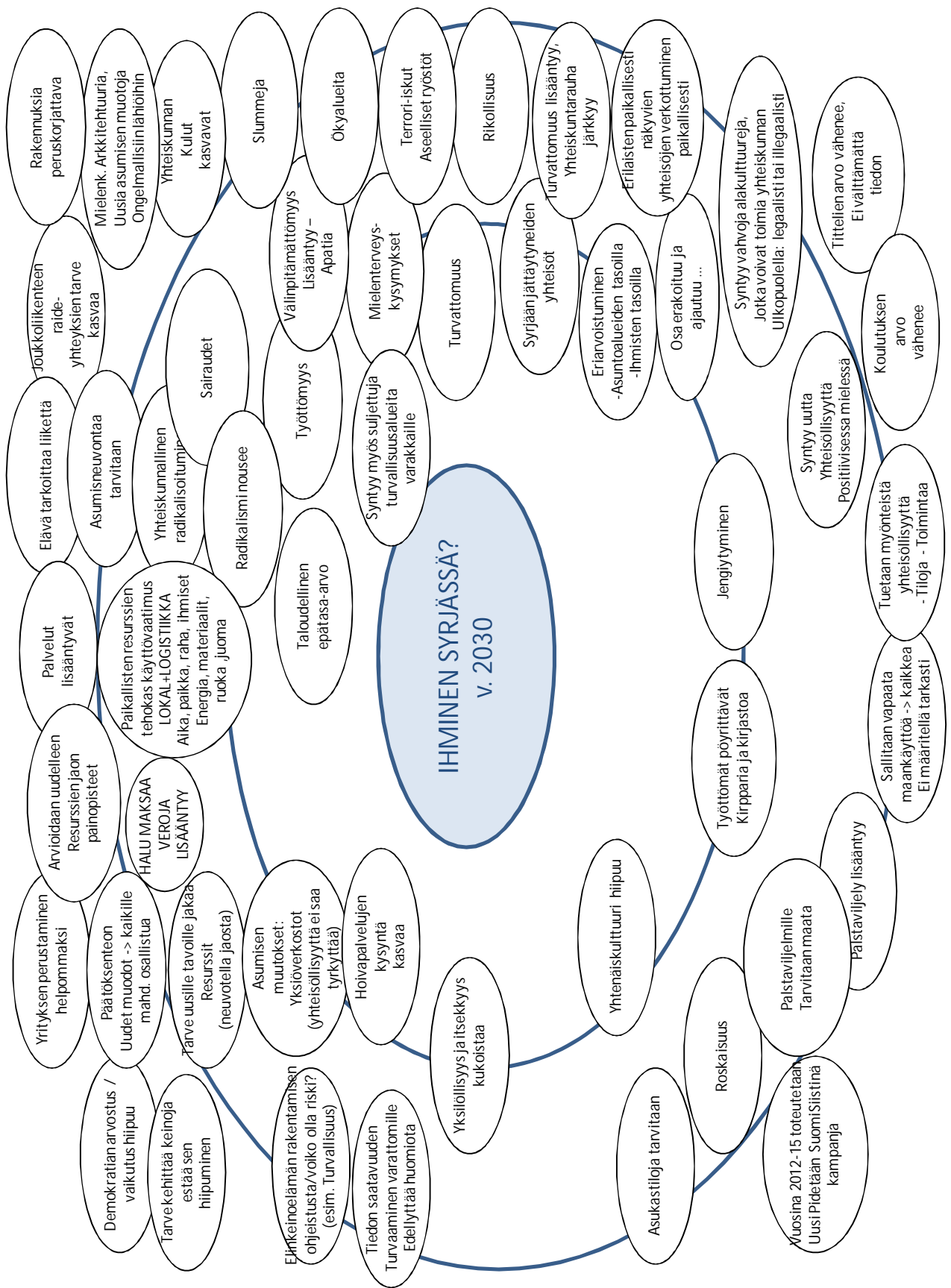
Ryhmän jäsenet: Annina Ala-Outinen, Auli Keskinen, Pekka Lehtinen, Mikko Malkki, Jonas Malmberg, Teuvo Savikko, Tero Vanhanen ja Leena-Maija Laurén (moderaattori).

Kuva 11. Sininen ryhmä.

Ryhmän äänestyksessä eniten ääniä (4) sai heikko signaali "10. Uussyrjäytyneisyys". Ääniä saivat myös "9. Hyvinvoinnin kokonaisvaltaistaminen" (3 ääntä), "18. Vertikaaliviljely" (3 ääntä) "5. Downshifting – vapaaehtoinen vaatimattomuus" (2 ääntä), sekä "7. Slow – hitauden orastava vallankumous", "17. Ilmastoradikalismi" ja "21. Verkostoväsymys" (kukin 1 ääni).

Kiinnostavimmaksi ja työstettäväksi teemaksi valittiin Uussyrjäytyneisyyden, hyvinvoinnin kokonaisvaltaistamisen, Downshiftingin, Slown ja Verkostoväsymyksen yhdistelmä.

Kuva 12. Sinisen ryhmän Tulevaisuuspyörä.

Pyörän ideat ryhmän moderaattorin aukikirjaamana ja työskentelyssä esiin tulleilla mutta kirjaamatta jääneillä ideoilla täydennettynä:

Ryhmä keskittyi pyörässään avaamaan uussyrjäytyneisyyden teemaa ja käsitettä. Uussyrjäytyneisyys voi tarkoittaa syrjäytymisen ja sosiaalisten ongelmien kärjistymistä sekä muuntumista niin, ettei se välttämättä enää kytkeydy tiiviisti ihmisen sosioekonomiseen asemaan. Toisaalta se voi tarkoittaa vapaaehtoista syrjään jäämistä, jolloin ihminen esimerkiksi tietoisesti jättäytyy palkkatyön ulkopuolelle, mutta tekee sen sijaan vapaaehtoistyötä. Syrjään jättäytyneet voivat muodostaa omia, tiiviitä yhteisöjään. "Koneiston ulkopuolelle" jättäytyneiden esikaupungissa voisi syntyä vahvoja alakulttuureja, jotka toimisivat sovinnaisen yhteiskunnan ulkopuolella, sekä legaalisti että illegaalisti. Etenkin jos alakulttuuriryhmittymät verkottuisivat tiiviisti keskenään, ne voisivat toimia uutta luovana vastavoimana totunnaisille arvoille, ja esimerkiksi tittelien ja perinteisen koulutuksen arvostus voisi heiketä – mikä ei välttämättä tarkoittaisi tiedon ja sivistyksen arvostuksen alenemista.

Jos uudenlaiset, "ulkopuolisten" yhteisöt toimisivat asuinalueella aktiivisesti, ne voisivat monipuolistaa ja uudistaa alueen kulttuuria ja palveluntarjontaa. Myös yritystoiminta voisi saada uusia muotoja ja tuottaa uudenlaisia tuotteita ja palveluja. Säätelyn ja säännösten heikentäminen voisi luoda uudenlaista kaupunkitilaa ja mielenkiintoista arkkitehtuuria – kaikkea ei määriteltäisi tarkasti, elävä tarkoittaa liikettä.

Perinteisen demokratian arvostus voisi hiipua ja tilalle tulla uusia, entistä laajemmin osallistavia päätöksenteon muotoja. Uusi, vahvan omaehtoinen kulttuuri voisi myös ruokkia individualismia, joka voisi toimia terveenä vastavoimana pakkoyhteisöllisyydelle – esimerkiksi yksiöverkostot tarjoaisivat omaa rauhaa joukkoja vieroksuville.

Perinteisten instituutioiden ja normien rapautumisen kääntöpuolena voisi kuitenkin olla sosiaalisten ongelmien ja järjestyksen rapautuminen, joka voisi johtaa ei-toivottuun radikalismiin ja jopa terrorismiin. Yksilöllisyys kääntyisi itsekkyydeksi ja kukin vastaisi omasta selviämistään. Valtion takaamien hyvinvointipalvelujen heiketessä ja sosiaalisten ongelmien kasautuessa ja kärjistyessä turvattomuus, sairaudet, mielenterveysongelmat, rikollisuus jne. lisääntyisivät dramaattisesti – esikaupunki slummiutuisi.

5.6. Ihminen syrjässä? -esikaupungin 2030 PESTEC- Tulevaisuustaulukko

Taulukko 3. Sinisen ryhmän PESTEC-taulukko.

PESTEC Sininen ryhmä	A MY CITY Uusi yhteiskuntakes- keisyys, omavarainen esikaupunki	B PIELEEN MENI Kuihtuva valtio	C Muut kirjatut tekstit
P = Political	- Kaupunginosatason PAIKALLISDEMOKRA- TIA nousee VALTIOTA- SON/ KAUPUNKITA- SON rinnalle - Kaikille mahdollisuus saada tarpeelliset tiedot	Terrorismi → uhkaa Vaarallisuus Rikollisuus lisääntyneet	Resurssien jaon perus- teet uudelleenarviointa- vina Resurssienjaon oikeu- denmukaisuus → onko tasa-vero vai progressii- vinen verotus
Ec = Economic	UUDENLAISIA PALVE- LUJA - Hoiva- ja apu- - Kulttuuri- - Tekniikka-	Halu maksaa veroja vä- hentyneet Varallisuuserot suuret	Asumiseen liittyvät neu- vontapalvelut → tarvi- taan lisää Vanhojen alueiden arvo on noussut
S = Social	Hoivapalvelujen erikois- tuminen + tarve kasvaa	Slummit - Monet asuinalueet slummiutuneet	Titteliä arvo vähentyy "koulutus" Kouluttamattomat syr- jäytyvät
T = Technological	Uudet teknologiat jouk- koliikenteessä	Yliteknistetty 2000- luvun alun rakentaminen aiheuttaa ongelmia	Energiakysymykset, uu- det teknologiat, innovaa- tiot tärkeitä High-tech ja low-tech asumiset ero lisääntyy Teknologian luotettavuus on arvoitus
En = Environmental	Suljetut kierrätysjärjes- telmät → energiatehok- kuus paranee	Roskaisuus - Roskia ei viedä ros kiin - Roskia on kaikkialla	Uudet rahankäytön muodot → sallii vapauk- sia
C = Cultural/ Customer/ Citizen	- Palstaviljely on lisään- tynyt - Positiiviset verkostot -> saa myös jäädä ulko- puolelle - Asukastilat kohtaamis- paikkoina - Yhteisöllisyyden posi- tiivinen vahvistaminen - Asunnot arvokkaita siellä missä alue on yh- teisöllinen - Peruskorjaustarpeet lisääntyneet	Valtiotason demokratian arvostus ja tai vaikutus hiipuu Valtiotason kulttuuripal- velut hiipuvat Peruskorjaustarpeet li- sääntyneet	

Ryhmä hahmotteli PESTEC-taulukon työstämisen jälkeen siihen suoraan kaksi vastakkaista skenaarioaihiota: Skenaarioaihion A poliittisessa päätöksenteossa tukeudutaan paikallisdemokratiaan, ja kaikki saavat päätöksentekoon tarvittavat tiedot. Skenaarioaihio B:ssä perinteiset poliittiset rakenteet ovat murentuneet ja niiden tilalle tullut anarkia ja terrorismin uhka.

Taloudellisella ulottuvuudella A:n esikaupunki kukoistaa uudenlaisten hoiva-, kulttuuri- ja tekniikkapalvelujen ansiosta. B:n esikaupungissa halu maksaa veroja on vähentynyt ja varallisuuserot ovat suuret.

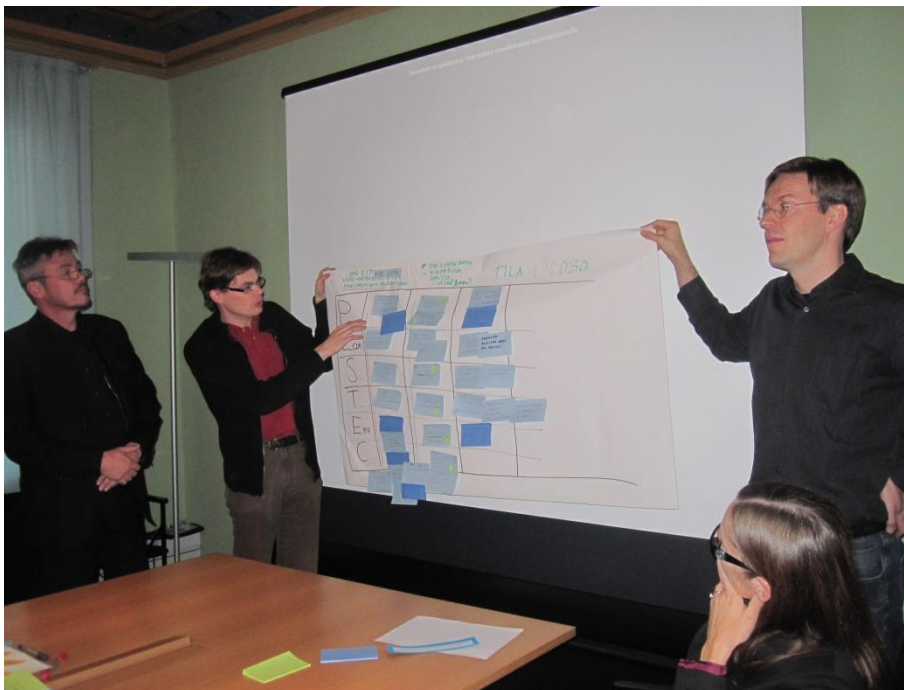
Sosiaalisella ulottuvuudella A:ssa hoivapalvelujen tarve ja erikoistuminen ovat kasvaneet, B:ssä monet alueet ovat slummiutuneet.

Teknologiassaan A on panostanut etenkin uusiin joukkoliikenteen teknologioihin, B puolestaan kärsii yliteknistyneen 2000-luvun alun rakentamisen aiheuttamista ongelmista.

Ympäristönäkökulmasta A:n energiatehokkuus on parantunut suljettujen kierrätysjärjestelmien ansiosta. B:ssä puolestaan välinpitämättömyys ympäristöstä näkyy roskaisuutena.

Sosiokulttuurisella ulottuvuudella A kukoistaa. Palstaviljely on yleistä. Verkostoja on paljon ja ne ovat tiiviitä, mutta niiden ulkopuolelle voi halutessaan hyvin jättäytyä. Asukastilat toimivat vireinä kohtaamispaikkoina. Yhteisöllisyys on kaikkineen vahvaa, ja asuntojen arvo on noussut erityisen yhteisöllisillä alueilla. Yhteisöllisyyden vahvistumisen seurauksena asuntojen peruskorjaustarpeet ovat kasvaneet.

B:n sosiokulttuurinen ilmapiiri on päinvastainen. Demokratian arvostus ja vaikutus on hiipunut. Myös kulttuuripalvelut, etenkin valtiolliset, ovat näivettyneet. Ympäristön rappeutumisen vuoksi peruskorjaustarpeet ovat lisääntyneet.

Kuva 13. Teuvo Savikko, Jonas Malmberg ja Mikko Mälkki esittelivät sinisen ryhmän PESTEC-taulukon ja Tulevaisuuspyörän.

6. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Ryhmien työskentelyn tuloksista hahmottuu muutama selkeä tulevaisuuden elävän esikaupungin keskeinen elementti ja teema. Tulevaisuusklinikan tulosten perusteella tulevaisuuden elävä esikaupunki on ekologisuuden, paikallisuuden ja paikallidentiteetin, yhteisöllisyyden, yksilöllisyyden, aktiivisen tekemisen ja ruohonjuuritason toimintatapojen toisiaan tukeva ja täydentävä kokonaisuus.

Tulevaisuuden elävät esikaupungit vaativat ennen kaikkea inspiroivaa ympäristöä, avoimia ja runsaita julkisia tiloja sekä mahdollisuuksia asukkaille toimia sekä luoda ja muokata ympäristöä itse ja yhdessä. Myös lähidemokratiaa tarvitaan, jos halutaan että asukkaat välittävät ympäristöstään. Tulevaisuuden esikaupungit voisivat olla spontaanin yhteisluovuuden kuhisevia keskittyimiä, joilla olisi oma, muista alueista erottuva identiteettinsä, ominaispiirteensä ja erikoisuutensa. Omaperäiset alueet houkuttelisivat ihmisiä myös muualta kaupungista.

Tulevaisuuden esikaupungin elinvoimaisuuden haasteet ja ongelmat liittyvät ennen kaikkea a) yhteisöjen rakentamiseen avoimiksi, avarakatseisiksi ja yksilöt huomioiviksi b) sosiaalisten ongelmien ja kasvavan eriarvoisuuden ratkaisemiseen siten, että mahdollisimman monella on mahdollisuus ja edellytykset yksilöllisesti mielekkään ja merkityksellisen elämän rakentamiseen ja c) asukkaiden aktiivisuuden ja yhdessä tekemisen edistämiseen.

Esikaupunkien rakentaminen yhä vahvemmin asukkaiden oman aktiivisuuden ja avoimien informaatiovirtojen varaan voi muuttaa radikaalistikin niiden luonnetta ja tehdä niistä asukkaille aivan uudella tapaa merkityksellisiä. Kehityksessä on kuitenkin vakavia riskejä. Jos esikaupunkien elinvoimaisuus riippuu vahvasti asukkaiden ja yksilöiden aktiivisuudesta, kehitys polarisoituu helposti kohti yhtäällä vireitä ja kukoistavia ja toisaalta passiivisia ja yhä pahenevien sosiaalisten ongelmien leimaamia esikaupunkeja.

Ongelmista huolimatta, ehkä hyvinvointivaltion kulta-ajan jälkeisen esikaupungin tulevaisuususkoa luova visio voisi löytyä esiteollisen yhteiskunnan ihmisläheisten ja -lähtöisten piirteiden uudelleen löytämisestä ja määrittelystä. Tulevaisuusklinikan tulokset hahmottelevat esikaupunkia, joka muistuttaa kylää. Kylässä eri elämäalueita ei ole eroteltu selkeästi toisistaan, ja ihmiset ovat niin työssä kuin vapaa-ajalla kokonaisia, sisäisen motivaation ajamia persoonia. Eri elämän ja toiminnan alueita ei ole eroteltu myöskään alueellisesti, vaan kaikki toiminnot sijaitsevat lähipiirissä. Kylän asukkaat kokevat omistavansa paikan, se ei kuulu heidän yläpuoliselleen hallintokoneistolle tai kasvottomille massoille. Tulevaisuuden kylän lähtökohta olisi kuitenkin yksilöllinen kokemuksellisuus ja elämyksellisyys; kylässä asuminen olisi elämäntapavalinta, ei pakko tai itsestäänselvyys. Esikaupungit tarjoaisivat ennen kaikkea subjektiivisia ja henkilökohtaisia kokemuksia. Niiden tulisi mahdollistaa yllättävät ja satunnaiset kohtaamiset, kokemukset ja tapahtumat sekä yksilölliset valinnat. Esikaupungit olisivat itseriittoisia kokonaisuuksia, jossa etenkin itsen toteuttamiselle ja yhdessä tekemiselle tarjoutuisi mahdollisuuksia, joita ei saa kaupungin keskustasta. Paikallisuudessaan, yhteisöllisyydessään, subjektiivisuudessaan ja omaehtoisuudessaan ne tarjoaisivat *autenttisuuden* kokemuksia, ja luonnehtisivat siten postmodernin jälkeistä kaupunkitilaa.

Lopulta vision rakentamisessa on kyse hyvinvoinnin uudelleenmäärittelystä: mitä hyvinvointi on 2000-luvun, jälkiteollisessa, -tiedollisessa ja -byrokraattisessa merkitysyhteiskunnassa ja kuinka sitä luodaan? Tämän tulevaisuusklinikan perusteella ehkä ohittamattomin väline tulevaisuuden hyvinvoinnin luomisessa ihmisten osallistaminen ja erilaiset vertaistuotannon sovellukset. Vain rakentamalla avoimille informaatiovirroille, ottamalla ihmiset mukaan ideointiin ja tuotantoon sekä antamalla heille mahdollisuuksia luoda yhdessä palveluista, tuotteista, ympäristöistä jne. saadaan yksilöille ja yhteisöille merkityksellisiä. Lisäksi toimintaa ja ajattelua joukkoistamalla (crowdsourcing) joukkojen valtava hyödyntämätön potentiaali saadaan käyttöön ja luomaan uutta.

LÄHTEET

- Gibson, William (2011) Life in the Meta City. Scientific American 9/2011.
- Campbell, Colin (1987) The Romantic Ethic and the Spirit of Modern Consumerism. Basil Blackwell, Padstow.
- Carleton, Tamara (2009) Workbook. Global Innovation Networks. 96 s. Center for Foresight & Innovation at Stanford University.
- Le Corbusier (1964/1933) The Radiant City (ransk. alkuperäisjulkaisu La ville radieuse). New York.
- Heinonen, Sirkka (2010) Luovasti kestävät kaupungit hitauden keitaina. Kestävän Kehityksen iltamat "Näkökulmia kestäväan elämään". Studia Generalia "Kestävät kaupungit & slow life" 20.10.2010, Turun kaupunginkirjasto.
- Heinonen, Sirkka (2011) Ääreisnäön kehittäminen ja yhteisluova ennakointi. Alustus Elävä esikaupunki -hankkeen tulevaisuusklinikassa 27.10.2011.
- Heinonen, Sirkka & Hiltunen Elina (2011) Creative Foresight Space and the Futures Window: Using visual weak signals to enhance anticipation and innovation. Futures, painossa.
- Heinonen, Sirkka & Ruotsalainen, Juho (2011) Työn tulevaisuus – kirkas pilvi? Työn ja internetin yhteen kietoutuvat kehitysnäkymät vuoteen 2020 mennessä. Luovan Tulevaisuustilan Innopark-session 24.5.2011 raportti.
- Heinonen, Sirkka & Ruotsalainen, Juho (2011b) Kestävä monipaikkaisuus. Sitran Tulevaisuusklinikan 10.12.2010 tulokset. TUTU-eJulkaisuja 2/2011. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto. 72 s. ISBN 978-952-249-065-0. http://ffrc.utu.fi/julkaisut/e-julkaisuja/eTutu_2011_2.pdf.
- Heinonen, Sirkka & Westerlund, Leo (toim.) (2009) Tulevaisuussignaalien satoa 2009. TUTU-eJulkaisuja 16/2009. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto. 32 s. ISBN 978-951-564-560-9. http://ffrc.utu.fi/julkaisut/e-julkaisuja/eTutu_2009-16.pdf.
- Hiltunen, Elina (2010) Weak Signals in Organizational Futures Learning. Acta Universitatis oeconomicae Helsingiensis, A, ISSN 1237-556X ; 365.
- Howard, Ebenezer (1902) Garden Cities of Tomorrow. London: S. Sonnenschein & Co., Ltd. <http://tinyurl.com/cyrk95m>.
- Ilmonen, Mervi (2010) Mitä on urbaani? Urbanin määrittelyjä tarkastelussa. Teoksessa "Asutaan urbaanisti! Laadukkaaseen kaupunkiasumiseen yhteisellä kehittälyllä." Aalto-yliopiston yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja b 99, Espoo.
- Jensen, Rolf (1999) The Dream Society. How the Coming Shift From Information to Imagination Will Transform Your Business. McGraw-Hill, United States.
- Kopomaa, Timo (2011) Lähiö 2.0. Utopiaa ja totta. Silta elävään lähiöön -lähiöohjelma 2008–2011. KaKe-julkaisu.

- Kotkin, Joel (2000) *The New Geography. How the Digital Revolution is Reshaping the American Landscape*. Random House, New York.
- Kotkin, Joel (2010) *Urban Legends: Why Suburbs, Not Dense Cities, are the Future*. 16.8.2010. <http://www.joelkotkin.com/content/00276-urban-legends-why-suburbs-not-dense-cities-are-future>. Haettu 19.10.2010.
- Kunstler, James Howard (2011) *Back to the Future. A road map for tomorrow's cities*. Orion Magazine, July/August 2011. <http://www.orionmagazine.org/index.php/articles/article/6336>. Haettu 19.10.2010.
- Leinberger, Christopher (2008) *The Next Slum?* The Atlantic. 03/2008. <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2008/03/the-next-slum/6653/>. Haettu 19.10.2010.
- Mattila, Hanna (2006) *Puutarhakaupunki utopiana*. Teoksessa Arto Haapala ja Mia Kunnaskari (toim.) *Paradokseja paratiisissa. Näkökulmia urbaanin luonnon kysymyksiin*. Kansainvälisen soveltavan estetiikan instituutin raportteja n:o 4. Helsinki: Erikoispaino.
- Noro, Arto (1995) *Gerhard Schulzen elämisyhteiskunta*. Teoksessa "Sosiologisen teorian uusimmat virtauukset". Gaudeamus, Tampere.
- Nurmi, Timo - Vähätalo, Mikko - Saarimaa, Riikka & Heinonen, Sirkka (2010) *Ubitrendit 2020. Tulevaisuuden ubiteknologiat. Kehityskulkuja, sovelluksia, trendejä sekä heikkoja signaaleja*. TUTU-julkaisuja 4/2010. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto. 99 s. ISBN 978-952-249-042-1. http://www.tse.fi/FI/yksikot/erillislaitokset/tutu/Documents/publications/eTutu_2010-4.pdf.
- Pine, J. & Gilmore, J. (1999) *The Experience Economy*. Harvard Business School Press, Boston.
- Ratti, Carlo & Townsend, Anthony (2011) *The Social Nexus*. Scientific American, 9/2011.
- Rifkin, Jeremy (2000) *The Age Of Access. The New Culture of Hypercapitalism, Where All of Life is a Paid-For Experience*. Putnam Publishing Group, New York.
- Rykwert, Joseph (2000) *The Seduction of Place*. New York: Pantheon Books.
- Selbert, Roger (2008) *The future of suburbs? Suburbs ARE the future*. NewGeography, 10/02/2008. <http://www.newgeography.com/content/00300-the-future-suburbs-suburbs-are-future>. Haettu 19.10.2011.
- Tapscott, Don (1998) *Growing Up Digital. The Rise of the Net Generation*. McGraww-Hill, New York.
- Tuomi, Ilkka (2002) *The Networks of Innovation. Change and Meaning in the Age of the Internet*. Oxford University Press, New York.

LIITE 1. KUTSU JA OHJELMA

TULEVAISUUDEN ELÄVÄ ESIKAUPUNKI?

ELINVOIMAN EDELLYTYKSIÄ ETSIMÄSSÄ

Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskus järjestää 27.10. ELOISA-hankkeen ensimmäisen Tulevaisuusklinikan. Siinä tarkastellaan esikaupunkien tulevaisuuteen vaikuttavia muutostekijöitä neljästä näkökulmasta: megatrendien, trendien, heikkojen signaalien ja mahdollisten mustien joutsenten kautta. Ensimmäisen klinikan teemana on "Perspective", ja siinä keskitytään tarkastelemaan esikaupunkien elinvoimaisuuden kriteereitä tulevaisuudessa sekä esikaupunki-käsitteen konseptuaalista evoluutiota.

Tulevaisuusklinikka on Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen kehittämä osallistava työskentelymenetelmä, jossa yhdistetään tulevaisuusverstastyöskentelyä sekä virtuaalisen ja digitaalisen tilan elementtejä luovaan ennakkointiin. Tulevaisuusklinikkaprosessin kehittämisessä on hyödynnetty Stanfordin yliopistossa käytettyä innovaatioprosessirakennetta. Tulevaisuusklinikkaprosessissa on kolme vaihetta: *Perspective, Opportunity ja Solution*. Kullakin vaiheella on omat erityiset tavoitteensa ja metodinsa, mutta jokainen rakentuu Tulevaisuusklinikka-konseptiin ympärille. ELOISA-hankkeessa järjestetään yksi Tulevaisuusklinikka vuodessa. Kolmivuotisen klinikkaprosessin tuotoksena syntyy kontrastoivia skenaarioita esikaupunkien tulevaisuudesta.

OHJELMA

Aika: Torstaina 27.10.2011, kello 13.00–16.00
Paikka: Burtz-Sali, Aleksanterinkatu 24 (2.krs), Helsinki

13.00	Ääreisnäön kehittäminen ja yhteisluova ennakkointi
Professori Sirkka Heinonen
13.20	Ohjeistus työpajatyöskentelyyn ja esikaupunkiaiheisen Tulevaisuusikkunan katselu
13.30	Tulevaisuustyöskentelysessio 1 (pienryhmissä)
14.30	Tulevaisuustyöskentelysessio 2 (pienryhmissä)
15.30 – 16.00	Tulosten yhteistarkastelu ja loppudialogi

Tervetuloa!

Professori Sirkka Heinonen, projektitutkija Sofi Kurki ja projektitutkija Juho Ruotsalainen
Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen Helsingin toimisto, Turun yliopisto

LIITE 2. OSALLISTUJAT

Tekesin TILA-ohjelman ELOISA-tutkimushankkeen ensimmäisen Tulevaisuusklinikan
27.10.2011 osallistujat:

Nimi	Organisaatio
Ala-Outinen, Annina	Helsingin kaupunki
Jaakkola, Minttu	Tulevaisuuden tutkimuskeskus
Kallio, Seppo	Espoon kruunu
Keskinen, Auli	Tulevaisuuden tutkimuksen seura
Laanti, Tommi	Ympäristöministeriö
Lehtinen, Pekka	Museovirasto
Lintunen, Petri	Espoon kaupunki
Malkki, Mikko	Aalto-yliopisto
Malmberg, Jonas	Museovirasto
Mäenpää, Pasi	Helsingin yliopisto
Mäntylä, Heli	Työtehoseura
Nevalainen, Jaana	Ympäristöministeriö
Ratvio, Rami	Helsingin yliopisto
Romppanen, Mervi	Espoon kaupunki
Saarinen, Anna	Ympäristöministeriö
Savikko, Teuvo	Espoon kaupunki
Siivola, Mari	Helsingin kaupunki
Timonen, Sari	Ympäristöministeriö
Tirkkonen, Jari	Helsingin kaupunki
Vanhanen, Tero	Neapo
Väliniemi-Laurson, Jenni	Kuluttajatutkimuskeskus

Moderaattorit

Heinonen, Sirkka	Tulevaisuuden tutkimuskeskus
Kurki, Sofi	Tulevaisuuden tutkimuskeskus
Laurén, Leena-Maija	Tulevaisuuden tutkimuskeskus
Ruotsalainen, Juho	Tulevaisuuden tutkimuskeskus

LIITE 3. ESIKAUPUNKIEN TULEVAISUUTEEN VAIKUTTAVIA KESKEISIÄ MEGATRENDEJÄ

Tulevaisuuslinikassa käytettiin megatrendejä taustoittamaan esikaupunkien kehitystä. Megatrendit on valittu aiemmasta kaupunkien tulevaisuutta käsittelevästä tutkimuksesta (ks. esim. Heinonen 2010).

1. Ilmastonmuutos
2. Väestömuutos
(määrän kasvu ja vanheneminen)
3. Globalisaatio
4. Digitalisaatio
5. Elämystalous

LIITE 4. HEIKKOJA SIGNAALEJA

POLIITTISIA

1. Yltiöyksilöllisyys ja yhteiskunnallinen apatia

Yltiöyksilöllisyys näkyy sosiaalisena välinpitämättömyytenä. Toisaalta yhteiskunnallinen apatia heikentää esim. äänestysaktiivisuutta.

2. Opinto- ja koulutusmallien murros

Oppimisympäristöt ovat muuttumassa. Luovat luokkahuoneet ja uudet oppimisen ja opettamisen keinot muuttavat käsityksiämme koulutuksesta. Elinikäinen oppiminen ja kyky tietämyksen jatkuvaan kasvatamiseen muuttuvat tutkintoihin ja titteleihin verrattuna entistä tärkeämmiksi.

TALOUDELLISIA

3. Perhostalous

Perhostaloudessa kukin talous toimii elävän organismin tavoin – eli on kykenevä oppimaan ja sopeutumaan. Toimiessaan toistensa kanssa yksilöt saavat uutta tietoa, joka puolestaan vaikuttaa heidän päätöksentekoonsa. Nopea oppiminen ja sopeutuminen mahdollistavat suurimmat voitot.

4. Maaseutu on pop

Maaseutu alkaa kasvattaa suosiotaan – samalla kasvaa myös kansallisromantiikan ja perinteiden arvostus.

5. Downshifting – vapaaehtoinen vaatimattomuus

Downshiftingillä tarkoitetaan pitkäjänteistä vapaaehtoista (materiaalista) vaatimattomuutta. Lyhyemmällä työpäivillä tai -viikoilla saadaan kenties pienemmät kokonaisansiot, mutta samalla jää enemmän aikaa elämän tärkeille asioille. Downshifting sisältää myös ajatuksen vähemmästä kulutuksesta tapana pienentää ekologista jalanjälkeämme.

6. Nokkela niukkuus

Talouden laskusuhdanne ja toisaalta ilmastonmuutoksen torjunta edellyttävät energian kulutuksen ja raaka-aineiden säästämistä ja energiatehokkuuden nostamista. Nokkelan niukkuuden ympärille rakennetaan uutta liiketoimintaa.

SOSIAALISIA

7. Slow – hitauden orastava vallankumous

Slow on vastaliike kiireelliselle elämäntavalle ja työelämän koveneville tehokkuusvaatimuksille. Hidas liike pyrkii parantamaan elämänlaatua ja tähtää rauhalliseen elämästä nauttimiseen korostamalla onnellisuutta ja yksilöiden itsemääräämisoikeutta.

8. Staycation – lähilomailu

Staycation tarkoittaa loman viettämistä kotona tai kodin lähistöllä (stay + vacation). Tarkoituksena on säästää sekä rahaa että ympäristöä.

9. Hyvinvoinnin kokonaisvaltaistaminen

Käsityksemme vauraudesta, terveydestä ja hyvinvoinnista ovat muuttumassa. "Whealthcare" –ajattelu yhdistää fyysiset, henkiset, psykologiset, taloudelliset ja ympäristölliset tarpeemme ja tarjoaa uuden tavan ylläpitää ja kehittää itseämme.

10. Uussyrjäytyneisyys

Yhteiskunnasta syrjäytyminen ei ole enää ainoastaan ns. alempien sosiaaliluokkien ongelma. Perinteinen jako syrjäytyneiden ja hyväosaisten välillä on vanhentumassa ja menettämässä merkitystään.

TEKNILLISIÄ

11. Älykkäiden materiaalien jokapäiväistyminen

Ns. älykkäiden materiaalien halpeneminen ja niistä tehtyjen sovellusten tuotannon yksinkertaistuminen ja nopeutuminen muuttaa elinympäristöämme.

12. Uudelleenkäytettävä tulostinpaperi

Samaa paperiarkkia voidaan käyttää tulostamiseen jopa satoja kertoja. Tavoitteena on sekä vähentää energiankulutusta paperintuotannossa, että vähentää tuhlattun paperin määrää.

13. Kierrätysmateriaaleista taidetta ja ylellisyyttä

Chicago designers turn trash into fashion treasure.

14. Ääntä "hylkivät" materiaalit

Tutkijat ovat kehittäneet materiaalin, jolla kohteita (esim. rakennuksia) voidaan "suojata" haitallisilta tai ei-halutuilta ääniltä.

15. Keinoliha

Tulevaisuuden lihantuotanto ei välttämättä perustu täysin karjankasvatukseen. Sen sijaan lihaa voidaan tuottaa laboratorioissa. Kyseessä ei siis ole nykyisin markkinoilla olevien soijapohjaisten lihakorvikkeiden kaltainen tuote.

YMPÄRISTÖLLISIÄ

16. Paikallinen uusiutuva energia

Tulevaisuudessa käyttämämme energia tuotetaan nykyistä enemmän uusiutuvista energialähteistä ja pienemmissä yksiköissä lähempänä energian kulutuspaikkaa. Tuuli- ja aurinkoenergia halpenevat ja myös maalämmön käyttö lisääntyy.

17. Ilmastoradikalismi

Ympäristöliikkeen radikalisoituminen näkyy kasvavina mielenosoituksina ja boikotteina, jotka saattavat synnyttää vastareaktioita kuten paljon saastuttavien liikennemuotojen tietoista käyttämistä.

18. Vertikaaliviljely

Uraanit, monikerroksiset vertikaalifarmit tarjoavat turvallisen ja monipuolisen ravinnon lähteen. Pitkällä tähtäimellä vertikaaliviljely auttaa korjaamaan perinteisen maanviljelyn vuoksi uhrattuja ekosysteemejä.

KULTTUURISIA

19. Nettisukupolven työskentelyeetos

Ensimmäinen aito verkosto- tai nettisukupolvi – 1980-luvulla syntyneet – on tulossa työelämään. Nuorten ja vanhempien maailmankuvien, toimintamallien ja arvojen väliset erot synnyttävät työnantajille uudenlaisia haasteita.

20. Blogalisaatio

Globalisaation, digitalisaation ja sosiaalisen median työntämänä syntyy blogalisaatio, jolla tarkoitetaan blogien ja muiden verkkotyökalujen käytön määrällistä ja laadullista kasvua tiedonvälityksen ensisijaisiksi kanaviksi.

21. Verkostoväsymys

Verkostoväsymyksellä kuvataan ilmiötä, jossa tietyille verkostolle (tai verkostoidulle toiminnalle) asetettuja tavoitteita ei kyetä saavuttamaan sitoutumisen puutteen tai tiedonhallintajärjestelmien puutteiden vuoksi.

22. Viihde- ja kulttuuriteollisuuden murros

Havaittuaan taiteellisen vapauden ja taloudellisen menestyksen liki mahdottomaksi, monet taiteilijat ja viihteen ammattilaiset käyttävät yhä suuremman osan ajastaan (ja varoistaan) ei-kaupallisten toimintojen parissa. Ilmiö on rinnakkainen median ja viihdeteollisuuden ansaintalogiikan muutoksen kanssa.

Lähde:

Heinonen, Sirkka & Westerlund, Leo (toim.) (2009) Tulevaisuussignaalien satoa 2009. TUTU-eJulkaisuja 16/2009. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto. 32 s. ISBN 978-951-564-560-9 ISSN 1797-132.

LIITE 5. ENNAKKOTEHTÄVIIN LÄHETETYT VASTAUKSET

Kysymys 1:

Mitkä ovat mielestäsi keskeisimmät tulevaisuuden elävän esikaupungit elementit?

Vastaaja 1:

- Yhteisöllisyyden rakentaminen ja oman kaupunginosaidentiteetin tunnistaminen, useimmissa vanhimmissa esikaupungeissa tämä toimii jo.

Vastaaja 2:

- kestävät asumisen ratkaisut
- ekologisuus ja toimivuus näkökohdat huomioitu asumisessa
- omavaraisuus energiantuotannossa
- riittävät puistoalueet
- lähivirkistys
- elämänlaatu
- lähiliikuntamahdollisuudet
- monitoimikentät
- ulkokuntosalit
- kävely- ja pyörätieverkosto
- valaistu
- aurataan talvisin
- lasten itsenäinen liikkuminen
- ikäihmisten tarpeet huomioitu (kaiteet, penkit)
- peruspalvelut alueella (max 1 km)
- lähiruoan ostomahdollisuus
- laadukas ruoka
- toimiva joukkoliikenne

Vastaaja 3:

- Ensinnä: esikaupunki ei liene synonyymi lähiölle, vaan kyseessä on kaupungin liepeille vapaamin muotoutunut kehitys. Silti lähiöillekin tarpeellisia piirteitä tulevaisuudessa voisivat olla:
 1. palvelut
 2. omaleimaisuus, eli oma tunnistettavuus ja identiteetti sekä kirjavuus ja jonkinlainen oma vapaus ja liikkumavara kantakaupungin säännöistä
 3. monipuolinen asuntokanta

Vastaaja 4:

- lokalismi - mahdollisimman paljon tuotteita ja palveluita läheltä
- elävä talo/suljettu resurssien kierto, esim ylhäällä ruuan ja energian tuotanto, välikerroksissa asuminen ja yhteisöt, alakerroksissa tietotuvat, kellarissa bio- ja muiden jätteiden käsittely ja kierrätyn, multa ja energia takaisin ylös
- "läskin ja tavarain liikkuttaminen" minimiin esikaupungin ulkopuolella

Vastaaja 5:

- Seudullisilla asuntomarkkinoilla vetovoimaiset pientalomaaiset esikaupunkialueet, joiden saavutettavuus on useilla eri kulkutavoilla, myös joukkoliikenteellä riittävän hyvä ja rakenne riittävän tiivis niin, että alueille sijoittuu myös palveluita. Keski-Euroopasta löytyy esimerkkejä tällaisista, esim. Freiburgista Saksasta.
- Esikaupunkialueet, joiden rakennuskanta ja koko yhdyskuntarakenne pystyy tilallisesti vastaamaan ja joustamaan asukkaiden ikärakenteen ja elämäntyylin sekä alueiden toiminnallisissa muutoksissa.
- Mahdolliset paikalliset, hajautetut uusiutuvan energian ratkaisut(?)

Kysymys 2:

Mitkä ovat mielestäsi tärkeimmät yleiset tekijät jotka vaikuttavat esikaupunkien kehitykseen tulevaisuudessa (seuraavien 20 vuoden aikana). Miksi?

Vastaaja 1:

- Yksi on taloudellinen tilanne, voi ruokkia lisää niitä negatiivisia asioita, joita jo nyt on tunnistettavissa muutamilla alueilla. Myös yhteiskunnan arvoilla on merkitystä esim. julkinen liikenne ja yksityisautoilu.

Vastaaja 2:

- Etätömahdollisuuksien lisääntyminen: vaikutus liikennöintiin, työssäjaksamiseen ja perheiden hyvinvointiin
- Joukkoliikenteen kehitys – autoistumisen vähentyminen: vaikutus alueen viihtyisyyteen, toimivuuteen ja saavutettavuuteen
- Kulutustottumuksien muutos: vaikutus voisi olla esimerkiksi lähiruuan suosioon, lähiliikunnan lisääntymiseen ja matkailutapojen muuttumiseen
- Puhdas ruoka:
- Vaikutus kulutustottumuksiin
- Lähiruuan suosion lisääntyminen, tarjontaa lisää; uudenlaiset kaupat, kauppahallit markettien tilalle

Vastaaja 3:

- Liikkumisen hinta voi muokata etäällä olevien, uudehkojen alueiden haluttavuutta ja kehitystä paljonkin, elleivät esimerkiksi etätyömahdollisuudet vähennä oleellisesti liikkumisen tarvetta
- Korjaukset ja niiden valtiollinen ohjaus voi luoda suuria kustannuspaineita ylläpitoon. Uhkana on että tiivistyksissä ja muokkauksissa arvokkaita ominaisuuksia (kuten luonnonläheisyys, pitkät näkymät, verrattain edullinen neliöhinta) katoaa.
- Palvelut häviävät ja mahdollisuuskin niille voi kadota, kun ostarit korvataan asumisella. Samalla asemakaavallinen ajatus ja kokonaisuus murentuvat ja alueet yksipuolistuvat entistäkin vahvemmin aikanaankin kritisoiduiksi nukkumalähiöiksi.
- Paikallishallinto voisi korostua ja vahvistaa alueita sekä synnyttää yhteisöllisyyttä.

Vastaaja 4:

Kestävää kehitystä estävät tekijät:

- finanssikriisi (ei lopu ihan heti!),
- autojen lisääntyminen,
- keskusten kalleus vie lähiöihin ja lisää liikennettä jollei etätyö ja bittien liikuttaminen selvästi etene: "kaikki palvelut ja tuotteet verkkoon, niin niiden tuotanto, käyttö kuin kierrättäminenkin"

Vastaaja 5:

- Kaupunkien asuntopolitiikka sekä seudullinen liikenteen ja maankäytön suunnittelu sekä ohjaus: Esikaupunkien tulevaan kehitykseen vaikuttaa kaupunkiseudun keskuskaupunkien kyky ja mahdollisuudet tuottaa houkuttelevia, hintatasoltaan sopivia ja asukkaiden toiveita vastaavia asuinalueita: luonnonläheisiä, rauhallisia, turvallisia ja pientalomaisia alueita, jotka kytkeytyvät olemassa olevaan yhdyskuntarakenteeseen ja ovat joukkoliikenteen saavutettavissa. Asumisen toiveiden ja kestävän yhdyskuntarakenteen yhtensovittaminen.
- Kehyskuntien vetäessä koulutettuja ja hyvätuloisia asukkaita autoriippuvaisille pientaloalueille vähittäiskauppa ja työpaikat seuraavat perässä, sijoittuen kehäteiden solmukohtiin seudun saavutettavuushuippuihin. Kuljetut matkat pitenevät, koska päivittäin matkustamiseen käytetty aika näyttää olevan lähes vakio, noin 70 minuuttia, asuinpaikasta ja sosioekonomisista tekijöistä riippumatta. Työpaikkojen ja kaupan sijoittuminen kehäteiden varteen mahdollistaa entistä nopeamman saavutettavuuden entistä kauempaa kaupunkiseudun ulkopuolelta, mikä voi hajauttaa yhdyskuntarakennetta.
- Alueellisten sosiaalisten erojen kasvu voi myös vaikuttaa yhdyskuntarakenteen hajautumiseen, jos esikaupunkiin muutossa on kyse alueiden saavuttamattomuudesta, asukasrakenteeltaan yhdenmukaisille alueille hakeutumisesta.
- Lisäksi mahdollisena vaikuttavana tekijänä voi olla energian hinnan nousu, mikä voi nostaa sekä liikkumisen että asumisen kustannuksia esikaupunkialueella.

Kysymys 3:

Onko esikaupunkien historiassa joitain sellaisia näkökulmia, jotka olisivat mielestäsi varteenotettavia uudelleentulkinnan aiheita tulevaisuuden esikaupunkien elinvoimaisuuden edistämiseksi?

Vastaaja 1:

- Mikä on sopiva esikaupungin koko ja tiiveys, on keskusteltu aiemmin ideaaliväestömäärästä suhteessa esikaupungin rakenteisiin. Käsitelty esikaupunkia omana toimivana kokonaisuutenaan, tulevaisuuden haasteena on kuinka tämä toimii osana suurempaa kokonaisuutta/esim. koko kaupunkia/seutua.

Vastaaja 2:

- Pikkukaupat, henkilökohtainen palvelu ja lähiruoka
- Yhteisöllisyys, koko kylä kasvattaa
- Yhteistilat
- Kylätalo, jossa yhteisiä juhlatiloja, pesula, kierrätys, korjauspaja, työhuonemahdollisuus
- Vähentää omien neliöiden tarvetta
- Kylätalo alueen energiahuippujen tasaajana

Vastaaja 3:

- Tiiviikhöt, maantason asumismuodot, jotka toteutetaan laajahkoina kokonaisuuksina kertarakentamisen sijaan. Tiiveyttä tarvitaan palveluja ja joukkoliikennettä varten, ja mataluus pitää alueet haluttavina, eikä monikaan omakotitaloa haikaileva kaipaa suuria pihvoja. Tällaisia voisivat olla Puutalo Oy:n hengessä tehdyt rintamamiestaloit mutta vielä paremmin pienille tonteille sisäänpäin kääntyen sovitettuna, 1960-luvun atriumtalot.
- Lähiöiden ja puutarhakaupunkien edes jollakin tasolla omavarainen tavoite asumisen ja työpaikkojen suhteen.

Vastaaja 4:

- On pidettävä huoli siitä, että epäonnistuneet ratkaisut eivät enää toistu: ei jakomäkiä, ei betonibunkkereita, ei harmaita laatikoita, ei lasihökötyksiä, ei kilometritolkulla kauppoihin ja palveluihin, ei autoriippuvuuden lisäämistä...
- Missä on kauniit talot?, miksi ennen osattiin rakentaa kauniita taloja ja ympäristöjä? Miksi turistit tahtovat aina vaan näihin vanhoihin ympäristöihin? Siksi tietenkin kun ne ovat onnistuneita ja ihmiselle hyviä!!!
- On otettava mallia esim. vanhoista keskieuropalaisista kaupungeista. Esim. Siena Toscanassa jota on suurella huolella, rakkaudella ja viisaudella kehitetty ihmistä varten jo yli 700 vuotta! Tai Gaudin Barcelona. Tai Helsingin tai Prahan jugend, jne... mitä näissä on tehty oikein, mikä on "se", joka vetoaa ihmisiin?
- Jo antiikin Ateenan rakentajat tiesivät ja sovelsivat perspektiivi- ja materiaalioppeja ja rakensivat kaunistia.

Vastaaja 5:

- 1800-luvun Isosta-Britanniasta laajemmin alkaneen esikaupungistumisen taustalla oli teollistumisen aiheuttama elinkeinorakenteen muutos, kaupunkien nopea väestönkasvu maaseudun väestön muuttaessa kaupunkiin, raideliikenteen (ja myöhemmin autoliikenteen) mahdollistama työn ja asumisen tilallinen erottaminen, poliittiset päämäärät ja maakauppa sekä keskiluokan kasvu (Fishman 1987, 116–124).
- Tätä ennen esikaupunkialueiden rakentamisen logiikassa oli kyse alueiden saavuttamattomuudesta (fyysisestä erottautumisesta työväestön alueista), jolla keski- ja yläluokka turvasi asuntonsa arvon (Fishman 1987, 134–136).
- Lisäksi 1800-luvun lopun modernin esikaupungistumisen sosiaalisina ja kulttuurisina ajureina toimivat ajatus ydinperheestä ja kodista, vaurastuminen sekä ajatus esikaupungista sopivana kasvuympäristönä lapsille (Fishman 1987, 73–91).
- Tulevaisuudessa elintason nousu, mahdolliset elinkeinorakenteen muutokset, kulkutapojen muutokset, yhdyskuntasuunnittelun ohjausmahdollisuudet sekä sosiaalisen rakenteen muutokset ja kulttuuriset orientaatiot vaikuttanevat tavalla tai toisella esikaupunkien elinvoimaisuuteen.

LIITE 6. TULEVAISUUDEN STRATEGISESTA ENNAKOINNISTA

Prof. Sirkka Heinonen

Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto

Helsingin toimisto

sirkka.heinonen(a)utu.fi

Mitä on ennakointi?

Ennakointi (foresight) on osa tulevaisuudentutkimusta (futures research/studies). Tulevaisuudentutkimus on systemaattista, kokonaisvaltaista, monitieteistä ja kriittistä pitkän tähtäyksen analyysia tulevaisuutta koskevista teemoista ja tulevaisuuden kehitysvaihtoehdoista. Ennakoinnilla on konkreettinen tavoite tukea organisaatioiden strategiatyötä ja yleensä strategista päätöksentekoa.

Ennakoinnilla pyritään vastaamaan kysymykseen, miten pärjäämme muuttuvassa maailmassa. Ennakointiin liittyy menetelmällisinä lähestymistapoina edellä mainittujen elementtien lisäksi vallitsevien kehitysurien kyseenalaistaminen, toisin katsominen, osallistavuus ja synteesin pyrkivä monialaisuus. Ennakointiin tulee ottaa mukaan eri alojen ja sektorien edustajia mahdollisimman monipuolisesti: tutkijoita, suunnittelijoita, viranomaisia, yritysedustajia, taiteilijoita, toimittajia, kansalaisia, koululaisia, poliitikkoja, mielipidevaikuttajia, median edustajia jne.

Ennakointi on jatkuva prosessi, joka ei valmistu koskaan, koska tulevaisuus muuttaa alati muotoaan ja suuntaansa. Ennakoinnin ydinmerkitys on siinä, että se auttaa hahmottamaan mahdollisia, vaihtoehtoisia tulevaisuuskuvia ja valmentautumaan tulevaisuuden varalle. Jokaisella toimijalla: organisaatiolla, yrityksellä, yhteisöllä, kunnalla, maakunnalla, valtiolla ja yksittäisellä ihmisellä voi olla oma tulevaisuusstrategia.

Tulevaisuuskuvia luodattaessa on hyvä pitää mielessä, pyritäänkö hahmottamaan mahdollisia, todennäköisiä vai toivottavia (tai ei-toivottavia) tulevaisuuden maailmoja. Ennakoinnin ja tulevaisuudentutkimuksen kolme pääperiaatetta ovat (Amara 1981):

1. Tulevaisuutta ei voi ennustaa (ei tehdä tarkkoja ennusteita vaan ennakoidaan luotaamalla mahdollisuuksia);
2. Tulevaisuus ei ole ennalta määrätty (ei ole olemassa vain yhtä tulevaisuutta, vaan useita vaihtoehtoisia tulevaisuuksia); ja
3. Tulevaisuuteen voi vaikuttaa (nykyhetken valinnoilla ja tavoitteiden asettamisella vaikuttaa tulevaisuuden muotoutumiseen).

Millaisia menetelmiä käytetään ennakoinnissa?

Ennakoinnin menetelmiä on runsaasti, useita kymmeniä (ks. esim. Millennium Project Research Methodology Version 3.0 cd). Esimerkkinä usein käytetystä menetelmästä on skenaario – tulevaisuuden käsikirjoitus, joka itse asiassa on joukko eri tekniikoita skenaarioiden laatimiseksi. Toinen yleinen tekniikka on delfoi-menetelmä – asiantuntijakysely tulevaisuutta koskevien väitteiden arvioimiseksi ja argumentoimiseksi. Myös mallintaminen ja simulointi on tulevaisuudentutkimuksessa aiemmin paljon käytetty metodi (jo Rooman klubin alkuajoilta 1970-luvulla). Nykyisin painopiste metodikehityksessä on siirtymässä osallistavien ja vuorovaikutteisten luovien metodien hyödyntämiseen. Esimerkkinä mainittakoon Luova TulevaisuusTila, joka on Tulevaisuuden tutkimuskeskuksessa kehitetty tilallinen metodikonsepti. Siinä tila itsessään on suunniteltu sekä luovuuteen että tulevaisuusajatteluun kannustavaksi ja eri ennakointimetoja havainnollistavaksi. Luovassa tulevaisuustilassa voidaan järjestää ennakointimetoja soveltavia Tulevaisuusklinikoita – innovatiivisia tulevaisuusversteita esimerkiksi työelämän tulevaisuuden luotaamiseksi (ks. esim. Heinonen & Ruotsalainen 2011).

Tunnistatko megatrendejä, heikkoja signaaleja ja mustia joutsenia?

Tulevaisuus muotoutuu nykyhetken valintojen ja päätösten pohjalta. Tulevaisuus on ikään kuin läsnä nykyhetkessä – tässä ja nyt. Tulevaisuuden siemenet on kylvetty nykyhetkeen. Tulevaisuus voidaan mieltää myös merkkeinä. Tämä lähestymistapa tarkoittaa sitä, että tulevaisuudesta koetaan olevan havaittavissa merkkejä, joita tunnistamalla ja tulkitsemalla voidaan hahmottaa tulevaisuuden mahdollisia kehityskulkuja. Tulevaisuuden kehkeytymistä voidaan luoda kolmella tasolla:

1) Megatrendit

Näitä ovat suuret, yleisesti tunnetut, maailmanlaajuiset kehityssuunnat, joihin ei voi paljon vaikuttaa lyhyellä tähtäyksellä. Tulevaisuustarkasteluja voidaan tehdä esim. viiden seuraavan megatrendin valossa:

- ilmastonmuutos ja energiajärjestelmien muutos
- väestönmuutos (kasvu, ikääntyminen, monikulttuuristuminen)
- globalisaatio (kulttuuri, ympäristö, kauppa, teknologia, media...)
- digitalisaatio (teknologian konvergenssi)
- elämysyhteiskunnan nousu (elämystalous)

2) Heikot signaalit

Heikot signaalit ovat merkkejä tällä hetkellä marginaalissa olevista, mutta mahdollisesti vahvistuvista nousevista ilmiöistä, joiden varhainen tunnistaminen antaa kilpailuetua. Tällaisia orastavia ilmiöitä ovat mm:

- slow life (slow design, slow cities)
- hidas kasvu ja downshifting eli vapaaehtoinen kulutuksen vähentäminen
- pyrkimys omavaraisuuteen (esim. vertikaaliviljely) ja itse tekemiseen
- läheisyyden korostaminen (proximity) (lähitalous)

3) Mustat joutsenet (villit kortit)

Mustat joutsenet ovat erittäin harvinaisia ja epätodennäköisiä tapahtumia, joiden vaikutukset ovat kyseisen asian tapahduttua suuret. Mustat joutsenet osoittavat, että tulevaisuus ei etene lineaarisesti ja täysin ennustettavasti, vaikka tietoa olisi kuinka paljon. Aito ennakoitietä syntyy myös epäjatkuvuuskohtien ja mahdollisten mustien joutsenten tunnistamisesta. Esimerkkejä mustista joutsenista ovat:

- Vuoden 2001 terroristi-isku World Trade Centeriin
- Vuoden 2004 tsunami Intian valtameressä
- Yhdysvaltojen asuntoluottokriisi globaalin finanssikriisin alkusoihtona v.2008
- Islannin tulivuoren tuhkakilven aiheuttama lentoliikennekaos Euroopassa v. 2010
- Japanin kolmiosainen musta joutsen v. 2011: maanjäristys+tsunami+ydinvoimala-onnettomuus

Tulevaisuutta ennakoitaessa laaditaan ensin monitoimijapohjaisesti organisaation tai toimialan tulevaisuuden visio eli tulevaisuuden tahtotila, vision toteuttamiseksi tarvittava strategia ja sen edellyttämä operatiivinen "tiekartta" tulevaisuuteen. Lisäksi organisaation on määriteltävä oma missionsa eli tehtävänsä kyseisen vision saavuttamiseksi. Tällaisessa tulevaisuusprosessissa kannattaa tarkastella tulevaisuuden <http://www.software995.com/mahdollisuuksia> ja uhkia edellä kuvatuilla kolmella tasolla (megatrendit, heikot signaalit, mustat joutsenet/villit kortit). Tulevaisuusklänikka tarjoaa dynaamisen prosessin organisaatioiden tulevaisuuden ennakointiin.

Kirjallisuutta:

Amara (1981) The Futures Field: How to Tell Good Work from Bad. The Futurist. April 1981.

Daly, George S. & Shoemaker, Paul J.H. (2006) Peripheral Vision. Detecting the Weak Signals That Will Make or Break Your Company. Harvard Business School Press. The Futurist 1981.

Gordon, Theodore & Glenn, Jerome (2009) Millennium Project Research Methodology v3.0 (cd).

Heinonen, Sirkka (2010) Hidas elämä ja tulevaisuuden työ – paradoksi vai potentiaali. Futura 1/2010, 77–85.

Heinonen, Sirkka (2004) Tulevaisuuden työnteosta. Vanhat paradoksit ja uusi paradigma. Toimihenkilöunioni, Helsinki, 98 s.

Ruotsalainen, Juho & Heinonen, Sirkka (2011) Työn tulevaisuus – kirkas pilvi? Työn ja internetin yhteen kietoutuvat kehitysnäkymät 2020. Luova TulevaisuusTila-sessio Teknologikeskus InnoParkissa 24.5.2011. http://www.innopark.fi/portal/ohjelmat_ja_projektit/projektit/vidico/.

AIKAISEMPIA TUTU-eJULKAISUJA

- 11/2011 Kauppinen, Veli-Matti - Kaivo-oja, Jari & Aho, Samuli: Building The Future Of European Life-Long Learning Strategies and Policies: Defining Critical Key Drivers Of Lifelong Learning In Europe
- 10/2011 Myllylä, Yrjö - Sajeva, Maurizio - Kaivo-oja, Jari & Aho, Samuli: iKnow Delphi 2.0 / National Survey - Country Report Finland. iKnow Project - Word Package 5. www.iknowfutures.eu
- 9/2011 Nurmi, Timo - Vähätalo, Mikko & Saarimaa, Riikka: Magneettiteknologiaklusteri 2020
- 8/2011 Kaivo-oja, Jari: Futures of Innovation Systems: Towards Better Innovation Quality With New Innovation Management Tools
- 7/2011 Lauttamäki, Ville (ed./toim.): Peeks into the Future - Kurkistuksia tulevaisuuteen. Stories of Possible Futures Written for massidea.org. Kooste massidea.org sivustolle syöte-tyistä tulevaisuustarinoista.
- 6/2011 Hoffrén, Jukka - Kaivo-oja, Jari & Aho, Samuli: Erään keskeisen tulevaisuuden yhteiskuntapoliittisen päätöksenteon ja seurantamittarin lähtökohdat. Yhteenveto BKT:n käsitteellisestä ja teoreettisesta kritiikistä.
- 5/2011 Auffermann, Burkhard & Kaskinen, Juha (editors): Security in Futures - Security in Change. Proceedings of the Conference "Security in Futures - Security in Change", 3-4 June 2010, Turku, Finland.
- 4/2011 Heinonen, Sirkka - Keskinen, Auli & Ruotsalainen, Juho. RIIHI - radikaalit innovaatiot ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. RIIHI-tulevaisuusklinikan tulokset.
- 3/2011 Rubin, Anita & Siivonen, Katriina: Kärjet tekevät aina reikiä seiniin, muuten ilma ummehtuu. Osallisuuden luova voima.
- 2/2011 Heinonen, Sirkka & Ruotsalainen, Juho: Kestävä monipaikkaisuus. Sitran Tulevaisuusklinikan 10.12.2010 tulokset.
-

TUTU-eJULKAISUJA 12/2011

Sirkka Heinonen, Sofi Kurki, Leena-Maija Laurén ja Juho Ruotsalainen

ELÄMYKSELLISEEN YHTEISÖLLISYYTEEN

Elävä esikaupunki -hankkeen tulevaisuus-klinikka "Perspective" 27.10.2011

ISBN 978-952-249-130-5

ISSN 1797-132

